

Knihy poezie

Kateřina Turkov

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Grafický design

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Kateřina Turková
Osobní číslo: K19034
Studijní program: B8206 Výtvarná umění
Studijní obor: Multimédia a design – Grafický design
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Knihy poezie

Zásady pro vypracování

Rozsah teoretické práce minimálně 25 stran + obrazové přílohy (dokumentace praktické části). Práci odevzdat v elektronické podobě na Portál IS/STAG (dle předepsané celouniverzitní šablony viz Směrnice rektora č. 33/2019) a ve formátu PDF na 1 ks CD (DVD) nosiče, dále odevzdat 2 kusy výtisků práce v pevné vazbě (v jedné z nich bude vlepeno CD) a 1 výtisk graficky zpracované bakalářské práce, která má volnější grafickou podobu.

1. Teoretická část: charakteristika a historie poezie, její vývoj spolu s grafickým zpracováním, současné podoby knih poezie
2. Praktická část: zpracování ediční řady knih poezie

Rozsah bakalářské práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam doporučené literatury:

BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. V Praze: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-993-1
BLAŽEK, Filip. *Typokniha: průvodce tvorbou tiskovin*. V Praze: UMPRUM, 2020. ISBN 978-80-88308-12-6
KRÁTKÁ, Eva. *Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu*. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7
NEZVAL, Vítězslav. *Moderní básnické směry*. 5. vyd., v ČS 4. Praha: Československý spisovatel, 1979
PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Vydání třetí, rozšířené. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr.A. Pavel Noga, ArtD.**
Ateliér Grafický design

Datum zadání bakalářské práce: **1. listopadu 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. května 2022**

Mgr. Josef Kocourek, PhD.
děkan

doc. Mgr.A. Pavel Noga, ArtD.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 12 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne: 1. 12. 2021

Jméno a příjmení studenta: Kateřina Turková

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Předmětem teoretické části mé bakalářské práce jsou knihy poezie. Zaměřuji se na vizuální poezii 20. století a její představitele ze zahraniční i tuzemska. Pozornost také věnuji fenoménu dlouholetého vydávání sbírky Kytice a uvádím některé příklady. Zmiňuji ediční řady poezie v rámci vybraných českých nakladatelství, také antologie Nejkrásnější české básně a uvádím i příklady knih poezie pro dětské čtenáře. V závěru se zabírám poezií na internetu.

Poznátka a příklady z teoretické práce mě nasměrovaly k vlastnímu návrhu ediční řady knih poezie, které se věnuji v praktické části.

Klíčová slova: poezie, knihy poezie, ediční řada, knižní obálky, nakladatelství, poezie na internetu

ABSTRACT

The subject of the theoretical part of my bachelor thesis are books of poetry. I focus to the visual poetry of the 20th century and I give examples of authors from home scene and abroad. I also pay attention to the phenomenon of long-term publishing of the Kytice collection. I mention the poetry series of selected publishers, the anthology The Most Beautiful Czech Poems, and I also give examples of poetry books for children. Finally, I deal with poetry on the Internet.

Examples from the theoretical work led me to my own design of a series of books of poetry, which I describe in the practical part.

Keywords: poetry, poetry books, edition series, book cover, publishing, poetry on the internet

Tímto bych chtěla poděkovat doc. Mgr. A. Pavlu Nogovi, ArtD. za trpělivost, poznámky a rady při vedení mé bakalářské práce.

Velké díky patří Štěpánu Dominikovi za důvěru při vložení textů do mých rukou a pomoci při celkové skladbě sbírek.

A také samozřejmě všem, kteří mě za dobu studia podporovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Jde o to, aby o něco šlo“ — Oldřich Hlavsa, 1963

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1 LZE POEZII DEFINOVAT?	11
2 KNIHY POEZIE	12
2.1 Z historie	12
2.1.1 vizuální poezie	12
2.1.2 Kytice	17
2.2 Aktuálně	20
2.2.1 Ediční řady	21
2.2.2 Nejlepší české básně	31
2.3 Knihy poezie pro děti	32
3 INTERNETOVÁ A EXPERIMENTÁLNÍ POEZIE	35
3.1 Instagram	36
3.2 Aplikace Poetizer	38
3.3 Experimentální generovaná poezie	38
ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	40
II. PRAKTICKÁ ČÁST	
4 KONCEPT	42
4.1 Varianty	43
4.1.1 Varianta 1	43
4.1.2 Varianta 2	42
5 GRAFICKÁ ÚPRAVA	45
5.1 Obálky	45
5.2 Sazba a ilustrace.....	46
5.3 Jednotlivé sbírky.....	48
5.3.1 Svazek 1 — Plnoprázdno	48
5.3.2 Svazek 2 — Něco upřímného	49
5.3.3 Svazek 3 — Experiment	50
5.4 Animace	51
ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI	52
ZDROJE	53
SEZNAM OBRÁZKŮ	57

ÚVOD

Poezie nás obklopuje, setkáváme se s ní od útlého dětství, provází nás do dospělosti. Začínáme u říkanek a krátkých veršů v předškolním věku, na základní škole ji sice poznáváme hlouběji, ale nepřikládáme jí tak velký význam, nechápeme ji, ani já jsem ji nechápala, stále mi někdy uchází, ale to je dobře. Poezie je roztodivný svět, který má mnoho zákoutí, dá se dlouho prohledávat a stále v ní něco nového nacházet. Je to prostor pro sebevyjádření, stejně jako jakákoliv jiná forma umění, jejím nositelem je především kniha. Kniha s poezií je osobní prostor, vlastní zákoutí autora a je přesně takové, jaké si ho rozhodne udělat, zní poněkud klidně, i když může obsahovat složité, těžké nebo smutné téma.

Pro začínajícího autora básní je rozhodně vzrušující a povzbudivé vidět své řádky v jednom celku jako skutečnou knihu, a ne si psát jen „do šuplíku“. Stejně jako pro začínajícího grafika je skvělý pocit, že takovým řádkům mohl vdechnout život a drží v ruce knihu, kterou zpracoval právě on. A přesně to je důvod, proč jsem se rozhodla zvolit téma „Knihy poezie“ pro svou bakalářskou práci. Chci vytvořit další skutečné zákoutí fantaskního a kreativního světa jednoho mladého autora.

Ve své teoretické práci se zaměřuji hlavně na knihy poezie v kontextu jejich zpracování, jelikož se jedná o práci na Ateliéru grafický designu, mělo by se jednat o rešerši či spíše kuchařku pro to, jak vypracovat praktickou část bakalářské práce. V první kapitole se dotýkám obecně pojmu poezie. V druhé části se jedná zejména o analýzu vydaných knih, od knih umělecky či obsahově historicky důležitých, přes poezii aktuálně vydanou pro děti i dospělé, zmiňuji také například Nejkrásnější české básně, téma edičních řad poezie a některá nakladatelství. V poslední – třetí kapitole – zmiňuji aktuální náhled na poezii a její zpracování v internetovém prostředí, přes sociální sítě či náhodné experimenty.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LZE POEZII DEFINOVAT?

„Poezie je svět, který nelze nakreslit, vyfotografovat nebo zfilmovat. Něco, co se připomene třeba až po dlouhých letech. Poezie je pojmenováním pro to, co člověk sám pojmenovat neumí, ale teprve když je to pojmenované, může o tom začít myslet. Pocity, které by si nepřiznal, pocity, které neznal. Zhoupnutí se na vlnách jazyka, hudby slov, rytmu slabik. Víc asi nic. A asi by se o ní ani nemělo psát. A o básnících teprve ne. Já vím.“ (Sandburg, 2021)

Víše uvedený odstavec je anotací knihy *Definice poezie*, ale lze z ní pochopit, že poezii jasně definovat nelze, například pro svoji individualitu. Jasně můžeme říct, že jsou to slova psána lidmi. A právě jako lidé jsme si zvykli veškeré bytí na zemi rozdělovat a třídit do polic a šuplíků. Třeba dle toho, zda je poezie veršovaná, psána volným veršem, zda je pro děti.

Podle klasického učebnicového vysvětlení se však dozvíme, že konkrétní slovo pochází z řeckého *poiésis* = tvorba. Je literárním druhem, vedle prózy a dramatu, využívá těchto jazykových prostředků: rytmus, rým, obraznost, symbolika..., dělí se na sloky a verše, působí na osobnost a zušlechťuje ji. (Sochrová, 2009)

„...Navíc lidé, kteří říkají, co je a není poezie, jsou často staří bílí muži...Je hodně různých úhlů pohledu a dá se psát dost různě. Kdo má určovat, co je správný a špatný způsob?...“ (Delbos, 2019)

Poezie je tedy rozhodně forma umění, stejně jako malířství či sochařství je ovlivněna dobou a její společností, politickými i náboženskými aspekty, v dnešní době také technologií. Nejčastěji ale také individuálním postojem či myšlenkami plynoucích z aktuálního psychického rozpoložení autora.

2 KNIHY POEZIE

Teoretická práce na Ateliéru grafického designu by měla primárně sloužit jako výzkum, opora a také rešerše pro práci praktickou. Proto jsem se rozhodla zde zmínit několik knih, které by měly sloužit primárně pro inspiraci a analýzu jejich formy. Pro aktuálnost tématu jsem se snažila vybrat knihy vydané v horizontu maximálně 20 let v Česku, zásadním mi přišlo ale i vzpomenout některé historicky důležité tituly, hlavně ze syntézy grafiky a poezie 20. století a z řad knižních edic, zejména z 2. poloviny 20. století. Ukázky knih níže v této kapitole jsem rozdělila podle toho, komu je poezie určena, tedy zda je pro dospělého či dětského čtenáře, protože v těchto sférách jsou zásadní rozdíly jednak v obsahu, ale jistě i ve fyzickém zpracování, a to od typografické úpravy, přes použití typu ilustrace, až po to, jakou má kniha velikost. U dětských knih se pozastavuji spíše u celkového zpracování a ilustrací, u ostatních na účel použití a hlavně obálky.

2.1 Z historie

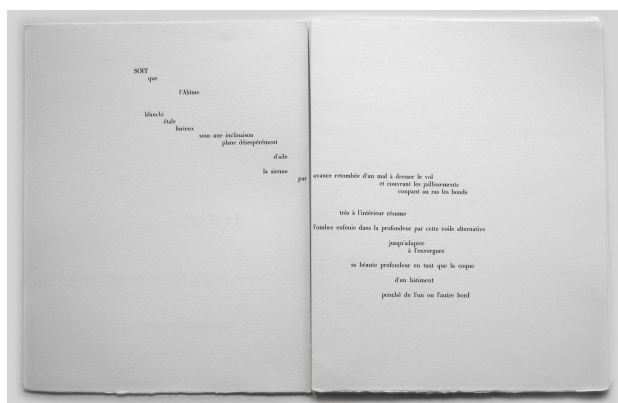
V této kapitole se zaměřuji sice na knihy a autory z historie, ale ne zase tak dávné, převažuje 20. století. Je to zásadní doba, kdy se poezie a grafika stává jedním.

2.1.1 Vizuální poezie

Už jen pojem *vizuální poezie* naráží na první kapitolu této teoretické práce, kde zmiňuji myšlenku, že poezie jsou slova psána lidmi, což se z tohoto pohledu zdá jako prostá lež, jednalo se ale obecnou definicí, spíše se v tom případě hodí *texty na pomezí literatury a vizuálního umění*. V širším pojetí umění, kdy se jedno prolíná s druhým, se poezie vyjádřená jinak než slovy jeví zcela *normálně*, stále narážíme na individualitu a osobnost autora, protože pro každého je svá *normálnost* postavena zcela na něčem jiném. Mým cílem této kapitoly je jen vhlédnout na různorodost přístupu k poezii, téma vizuální poezie je totiž tak rozsáhlé, že by vydalo na několik diplomových prací.

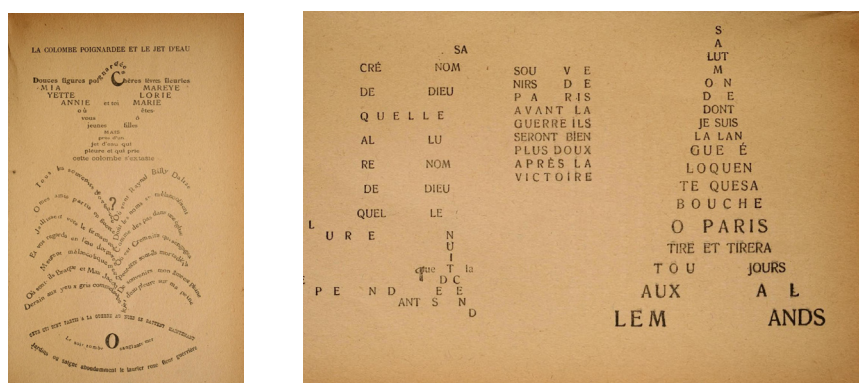
Obecně můžeme chápat vizuální poezii jako obrazové vyjádření slov, kdy se v různé míře upozaduje literární stránka, rozhodně se narušuje klasická struktura poezie, například verše a sloky nedohledáme. Jednotlivé prvky jako barvy, písmena, obrazy nebo koláže definují poezii. (Horová, 1995)

Začít je určitě příhodné u dvacetistránkové básně *Vrh kostek* z roku 1897 za kterou stojí francouzský básník Stéphane Mallarmé. Jde o porušení typografických konvencí, zbarvení se zarovnání a kladení slov záměrně do kompozic na knižní bílou dvoustranu, která má představovat ticho, což se nám z dnešního pohledu může zdát naprosto samozřejmé. (Hollis, 2014)

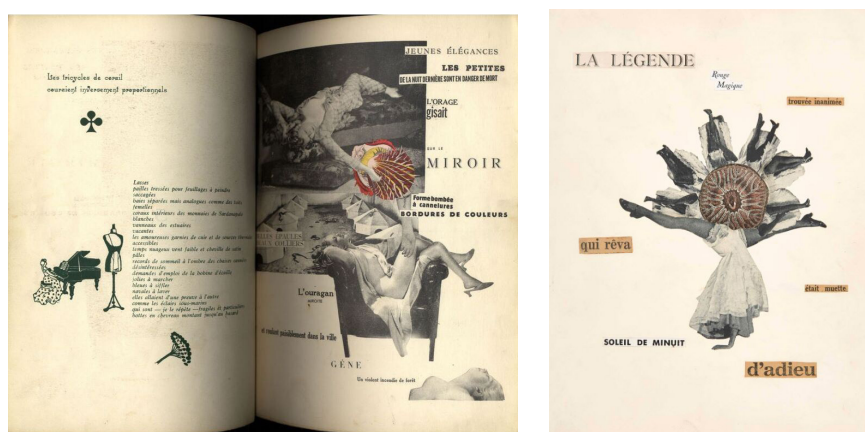
Obr. 1 Stéphane Mallarmé, ukázka tvorby

Kniha *Kaligramy* z roku 1918, jejíž autor je francouzský básník a dramatik Guillaume Apollinaire je dalším příkladem v toho, jakým způsobem se dá se samotným textem kreativně pracovat. Technika typografického uspořádání textu do tvaru obsahu, jinak také kaligram, je ve sbírce tím nejdominantnějším prvkem natolik silným, že se tato technika v dnešní době užívá jako jeden ze zadání ve výtvarné výchově na základních školách. Zmínuje se i ve výuce češtiny jako důležitá literární složka proměny poezie.

Obr. 2, 3 Ukázka z knihy Kaligramy

ky potom smíchali, následně je vytahovali v náhodném pořadí. Takto nově vzniklý text zapisovali či použili samotné výstřižky, výstupem jsou tak často koláže, nejen textu, ale také obrazových složek, či dokonce reálných hmotných předmětů, na což navázali podobným způsobem i surrealisté. (Nezval, 1979) Koláže, byť mají záměrně postrádat smysl, působí častokrát zábavně a zdá se, že tak byly seskládány záměrně. Nicméně koláže v podobném vizuálním duchu jsou v dnešní době oblíbenou ilustrační technikou, nejen v poezii, byť už se nejedná jen o vystřihávání z papíru.

Obr. 6, 7 poèmes Découpages (vystřihovaná básně) Georges Hugnet

V Berlíně roku 1923 vznikla sbírka *Pro hlas* autora Vladimír Vladimiroviče Majakovského s grafickou úpravou El Lisického v duchu geometrické abstrance, jinak také konstruktivismu. Na pravé straně knihy se nachází palcový rejstřík se symboly jednotlivých básní, což se může zdát u knihy poezie jako rušivý a hrubý prvek, nicméně v tomto případě to plně koresponduje s celkovou vizuální stránkou a dělá to sbírku vyjimečnější. (Hollis, 2014)

Obr. 8 kniha Pro hlas

Představitel české avantgardy Karel Teige navázal na úpravu konstruktivistů při zpracování knihy poezie z cest Konstantina Biebla *S lodí jež dováží čaj a kávu*. I když se nejedná přímo o vizuální poezii, obrazový doprovod textů řeší pomocí geometrických tvarů a linek v černo červeném pojetí, podobně jako to dělal zmíněný El Lisickij. S dnešní odstupem mi toto propojení přijde lehce iracionální, jelikož jde o básnické texty spojené se Sumatrou nebo Cejlou, tak s hrubou geometrickou abstrakcí nemají co dočinění. Neopomenutelnou úpravou Karla Teige je v roce 1926 vydaný cyklus obrazových básní *Abeceda* Vítězslava Nezvala, kde Teige v čistých formách používá techniku typofoto. Na dvoustranách kombinuje samotné texty s fotografiemi tanečních kompozic M. Mayerové a verzálky jednotlivých písmen. (Bartošová, web MUO)

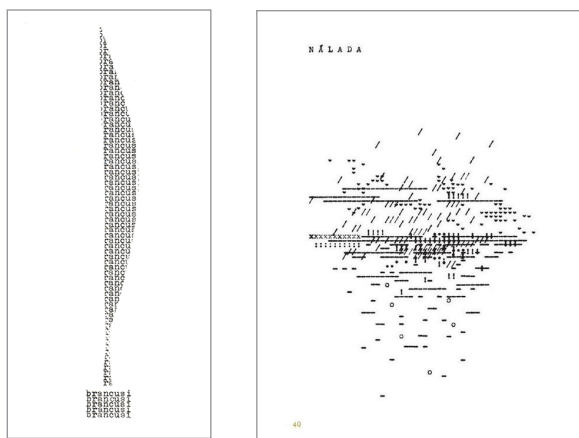

Obr. 9 S lodí jež dováží čaj a kávu, úprava Karel Teige

Obr. 10 Abeceda, úprava Karel Teige

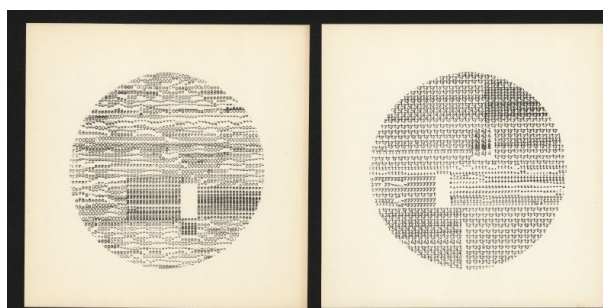
Jedním z charakteristických a ikonických výrazů vizuální poezie je i technika *stropisu*, využití potenciálu psacího stroje, který ve své době nahrazoval dnešní počítače. V tomto případě autoři často pohlíží i na samotné slovo ze stránky obrazové, významový smysl zůstává na druhém místě, používají jednotlivé znaky pro vytvoření linií, shluků či struktur. Konkrétním příkladem této techniky jsou básně *Albers* nebo *Brancusi* od Jiřího Koláře, který se však věnoval četné škále dalších technik, věhlasný je svými kolážemi, dekolážemi a asamblážemi. Z obecného historického kontextu je třeba zmínit i typogramy Václava Havla vydané ve sbírkách *Antikódy* a *Protokoly*. V poslední řadě taky zmíním Eduarda Ovčáčka, který při strojových kompozicích využíval přísně organizovaných geometrických kompozic, jako například v cyklu *Kruhy*, *Čtverce*. Tvorbě typografických kompozic se ale věnuje i pomocí malířských či grafických technik, tato syntéza se odborně nazývá jako *letterismus*. (Krátká, 2016)

Obr. 11 báseň Brancusi, Jiří Kolář, Obr. 12 báseň Nálada, Václav Havel

Obr. 13 malba 1-3-2, Eduard Ověčáček

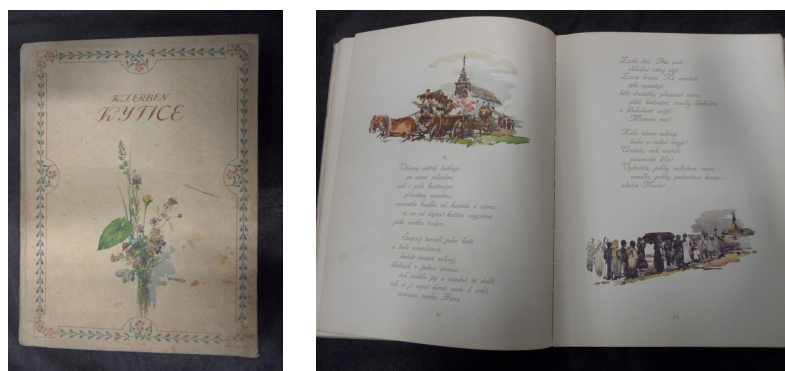
Obr. 14 Kruhy, Eduard Ověčáček

Vizuální poezie je ve svém principu vlastně dost absurdní, může se zdát, že cokoliv člověk vytvoří a nazve to poezií, tak to poezie jasně je, stále se dokazuje, že poezii nelze pevně definovat ale s jistotou ji řadit k umění. Každopádně výše zmíněné počiny vizuální poezie, ať zahraničních či tuzemských autorů, jsou jistě stálým bodem diskusí mnoha, nejen literárních, ale i jiných umělců, také pak inspirací grafických designérů, zejména v principu a rozmanitosti typografických kompozic, třeba při tvorbě plakátů.

2.1.2 Kytice

Tuto kapitolu využijí jako pomyslný most mezi knihami vydanými historicky a těmi vydanými aktuálně, které následují v další kapitole. Příkladem knih s lyrickými texty spadajících od obou oblastí, jinak řečeno se vydávaly před mnoha desítkami let a stále se vydávají, může být jednak *Máj* od Karla Hynka Máchy či právě sbírka třinácti balad *Kytice* od Karla Jaromíra Erbena, obě díla notoricky známá.

Kytice, poprvé vydaná v roce 1853, je dohledatelná v mnoha podobách od více či méně známých, od strohých, až po ty bohatě ilustrované. Dle online katalogu Vědecké knihovny v Olomouci se zdá, že sbírka *Kytice* vychází od roku 1901 v nové podobě téměř v ročním intervalu, můžeme tedy říct, že se jedná jednoznačně o více než sto podob této knihy. Otázkou ale je, zda knihám tohoto významu, ať už se jedná o kterýkoliv žánr, snad tolik zpracování nemůže uškodit? Kvalitní obsah by měl mít určitě i odpovídající formu, to však je v takovém množství určitě oříšek, a tak některé tituly na první pohled mohou samotnou knihu lehce dehonestovat i přes to, že jde čtenáři primárně o její obsah. Na druhou stranu můžeme vypožorovat vývoj grafické úpravy a ilustračních stylů za četnou řadu let, porovnat tak více méně „trendy doby“, do kterých se jistě odráží i sociální aspekt. *Kytice* byla poprvé publikována v roce 1853, byla strohá, bez ilustrací, těch se dočkala o několik let později v roce 1861, kdy vyšlo druhé vydání s obrazovým doprovodem od Františka Richtera. Ceněné vydání je například z roku 1924, které ilustroval akademický malíř Václav Souček, známější je ale to z roku 1927, kde se o obrazový doprovod postaral Jan Zrzavý, také se nesmí opomenout ilustrace k baladě Zlatý kolovrat od Mikoláše Alše, vydáno 1916. (VKOL, 2014)

Obr. 15, 16 *Kytice* z roku 1924, ilustrace Václav Souček

Obr. 17, 18 *Kytice* z roku 1927, ilustrace Jan Zrzavý, Obr. 19 *Zlatý kolovrat*, ilustrace Mikoláš Aleš

Komiksová Kytice

Za nedávné zástupce vydání bych pak chtěla zmínit mediálně známou *Komiksovou Kytice* vydanou v roce 2016. Každá z balad zde má svého ilustrátora, různorodá vlastní pojetí komiksového stylu dává jeden celek. (Mandy, 2017) Jde o velice působivou, detailní, místy až mrazivou ilustrační přehlídku, a tak i když se jedná o velice moderní pojetí balad více jak jedno století starých, nepůsobí rozhodně nedůstojně. Možná by se dalo polemizovat, zda text snad nezastiňují, zda nejde samotná poezie do postranní, příběhy jsou ale dost silné, také jde o odraz doby a možná se tímto způsobem bude o této knize v hodinách češtiny na základní škole lehčeji vyučovat a mladé náctileté opravdu zaujme. Bohužel z obálky této knihy cítím lehkou naivitu, na to, jak temný a těžký obsah nese, působí na první pohled jako román pro náctileté dívky.

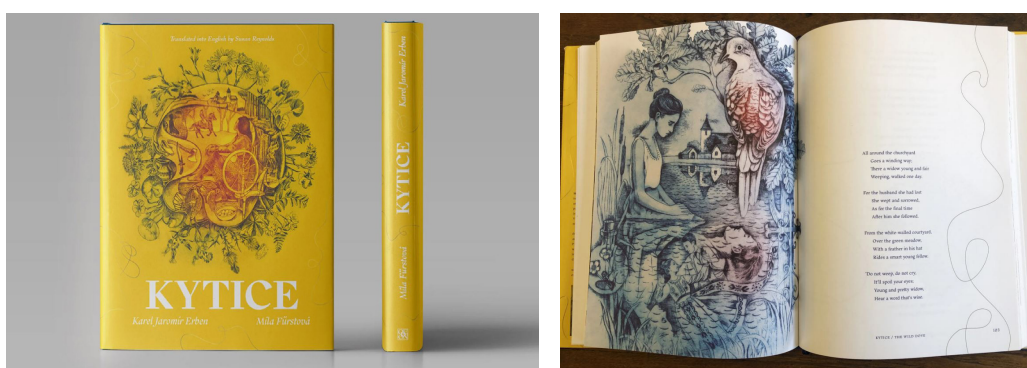
Obr. 20, 21 Komiksová kytice

Kytice – Míla Fürstová

„Když se podíváte na básně znovu, všimnete si, že vlastně nabízí pohled na každodenní myšlenky lidí a sledují univerzální témata, která nemusí být nutně česká nebo středoevropská. Je v nich láska, smrt, manželství, zkáza, děti, rodičovství, dobro a zlo.“ (Fürstová, 2020)

Kytice s ilustracemi od Míly Fürstové vyšla v roce 2020 k výročí 150 let od úmrtí Karla Jaromíra Erbena v Londýnském nakladatelství *Jantar*, o českou verzi se postaralo nakladatelství *Odeon*. (Fraňková, 2020) Ilustrace pečlivě provedené čárovým leptem jsou opravdu odrazem světa, atmosféry a nálady lyrických veršů, mystičnosti a přírody popsané v textech. Kniha je propletena kroutící se linkou, úzké odstavce jsou nasázené s větším

meziřádkovým prokladem, což odlehčuje celou tíhu textu i ilustrace umístěné na protější straně. Barevnost je až do očí bijící, celkově by se mělo nejspíš jednat o jednotné umělecké dílo, je však na zvážení, zda nejde o kýč. Samostatné grafické listy jistě fungují a vyzní lépe samostatně v rámu než zmenšené a oříznuté v knize.

Obr. 22, 23 Kytice, ilustrace Míla Fürstová

2.2 Aktuálně

S knihami poezie se nesetkáváme obecně tak často, jako se setkáváme s prózou, a to od reklam, článků, knihoven až hlavně po knihkupectví. Poezie, která má hlubokou historii, minulost, ale obecně si myslím, že jí není dáván takový důraz jako například dektivním románům, přitom se jedná o umění, se kterým nás seznamují už od útlého věku.

Podoba knih poezie je dána její strukturou verše, slok, ale také tím, že se nejedná o rozsáhlá díla, tyto knihy bývají střídme, malého formátu, někdy jen okolo 80 stran, sbírkám to však dodává na intimitě. Tlusté velké knihy poezie o velkém textové rozsahu by nebyly ani tak atraktivní. Volen je také často užší formát, to ovlivňuje podobu odstavce, který je (ale nemusí být) úzký, dlouhý. Používají se často volné plochy, vyšší řádkový proklad tak, aby slova měla prostor, vzdušnost, aby mohla vyznít, nechává se tak pomyslný čas pro vlastní myšlenky čtenáře.

2.2.1 Ediční řady

„Edice je jedním ze základních nakladatelských pilířů. Každý, i malý nakladatel má alespoň jednu, které se drží. Edice je kontinuita, je to spojení s tím, čím byl loni, čím kdysi a příslib toho, co bude, pokud vytrvá.“ (Čumlivski, 2016)

Od ediční řady, tedy seskupení nebo série knih, se očekává společný spojující prvek, díky kterému právě takovou skupinu tvoří, často to může být autor, téma nebo období. V zájmu nakladatele je získat pravidelné odběratele.

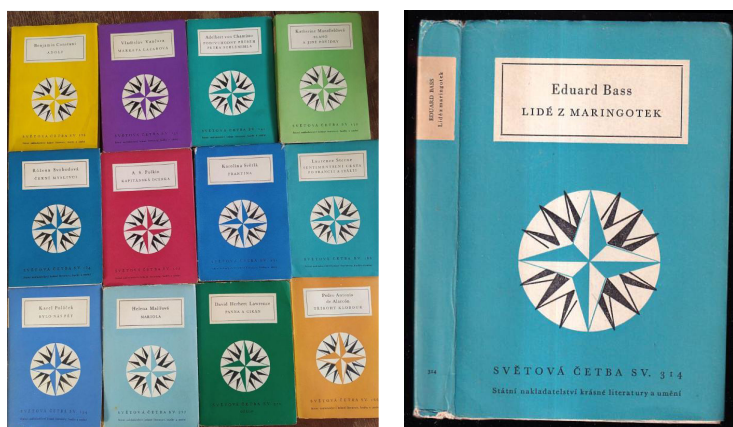
Od série se očekává jednotné grafické zpracování, tedy stejný formát, jednotně stylizovaná obálka, použití stejného písma nebo k tomu ještě ilustrace od jednoho autora. Pro knižního designéra je to až mistrovská disciplína v oboru, protože vymyslet dostatečně elastické řešení může být určitě překážkou. Často ale platí, že jednoduchá řešení jsou ta ideální. A to má co dělat hlavně s obálkou, přebalem, ta totiž na první pohled dává najevo, že se o ediční řadu jedná, je asi nejdůležitější vymyslet opravdu dost univerzální řešení, hlavně v případě, kdy jde o různé autory, tedy o různé osobnosti. V tomto případě se klade důraz na zvolení kompozice, která snese krátká i dlouhá jména, různé názvy děl a stále zůstane esteticky hodnotná, čitelná a nebude ze série vybočovat. Pro svou praktickou práci jsem si zvolila zpracování ediční řady knih poezie český písniččího autora, proto mi přišlo důležité se zaměřit na příklady z praxe této sféry, v následujících odstavcích zmíním například ediční řady z minulého i tohoto století nakladatelství *Odeon*, také další starší řady bez rámce nakladatelství, které nelze z pohledu historie grafického designu opomenout a potom další aktuální ediční řady od nakladatelství *Host* nebo *Fra*.

Nakladatelství Odeon

Dnešnímu nakladatelství, a vůbec značce *Odeon* předcházeli nejpůvodněji *Odeon* prvorepublikový, který zanikl v roce 1949 znárodněním. Poválečné změny koncepce centrálně řízené nakladatelské činnosti v roce 1952 daly vzniknout *SNKLHU* (Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění), po oddělení hudební sekce potom jen *SNKLU* (Státní nakladatelství krásné literatury a umění), po roce 1966 přejmenováno na *Odeon*

s odkazem na zmíněné prvorepublikové nakladatelství, které převzalo i původní logo ve čtvercovém formátu od Karla Teigehe. Po roce 1989, po změně podmínek a rozvolnění trhu, se dostal tehdejší Odeon v roce 1994 do likvidace, za těchto necelých 40 let však vyšlo několik kultovních edic prózy i poezie. Dnešní značka Odeon spadá od roku 1999 pod vydavatelský koncern *Euromedia Group*. (Košnářová, 2014)

Není snad člověka, který by neznal některou z barevných obálek s kompasem z edice *Světová četba*. První svazky sice vycházely od roku 1948 u nakladatelství *Svoboda*, po zmíněné změně koncepce nakladatelské činnosti potom pod *SNKLHU*, později až do roku 2001 pod *Odeonem*. Jde celkem o téměř 600 vydaných titulů, světové i české prózy, poezie i dramatu, v jednotném grafickém zpracování od Františka Muziky. Charakteristické jsou barvy na obálkách, slouží k národnostní orientaci, například: v modré barvě nalezneme českou a slovenskou literaturu, pod červenou slovanské literatury, pod žlutou románské...i když se odstíny jednotlivých barev liší. V tak velkém množství se fakt barevného rozlišování stává naprosto neodmyslitelným, přitom je to jednoduchý, úderný a hlavně fungující. (Ham-ham.wz.cz, web)

Obr. 24, 25 obálky edice *Světová četba*

Dalším počinem *Odeonu*, široké společnosti oblíbeným, byla edice *Kolibřík*. Šlo o miniaturní dárkové publikace poezie o rozměru 7,5 × 7,5 cm, celkově mezi lety 1958–1990 vyšlo okolo 80 kusů těchto kapesních knížek. Můj největší obdiv patří celkovému zpracování, tedy spíš, jak zapracovat celou sbírku do malého rozměru, jednak z typografické strany tak, aby bylo vše čitelné, protože malý rozměr určitým způsobem svádí ke zmen-

šování stupni písma. Jde hlavně i o knihařské zpracování, protože knížečky mají celkově i něco přes 200 stran, šitá vazba v pevných potažených deskách, jednoduše mravenčí práce. Princip této edice by určitě stál za částečné obnovení či napodobení. (Košnárová, 2014)

Obr. 26, 27 Odeon, ukázka knihy z edice Kolibřík

Řada *Skvosty poezie*, v této edici vyšlo celkově 22 svazků mezi lety 1999–2010, za grafickou úpravou stojí Zdeněk Ziegler. Obálky jsou čistě, křehce, minimalisticky řešené, pomocí až optické iluze linií. Názvy sbírek nejsou vysázeny malým stupněm písma s umístěním na střed, což působí čistě a sympaticky, tím se ucelují celé kompozice a jednotlivé obálky jsou zároveň malá umělecká díla. Z dalších grafických počinů Zdeňka Zieglera v rámci knižní kultury určitě stojí za zmínku *Edice Jiskry* z nakladatelství *Svoboda* nebo potom z nakladatelství *Brody* edice *Východní řada*. (Zacpalová, 2013)

Obr. 28, 29, 30 Odeon, obálky edice Skvosty poezie

Současná *Edice poezie* nakladatelství Odeon vznikla teprve v roce 2020, dává si za cíl dát prostor současným, a i novým autorům, a nepřímým způsobem navázat na předešlou řadu Skvosty poezie. Grafická úprava je hravá, svěží, plná struktur, stojí za ní Nikola Janíčková z grafického studia *Take Take Take*. Štítek i výrazná barevnost se nám může zdát povědomá, snad se jedná o něco jako poctu Františka Muziky a edici *Světová četba*. (Pavlovský, 2021)

Obr.31, 32 Odeon, obálky edice poezie

Oldřich Hlavsa

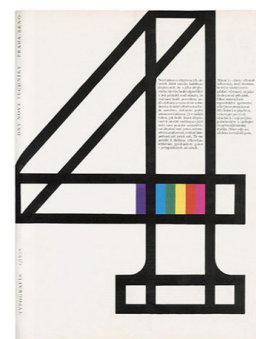
Další osobností, která stojí vedle jmen jako Zdeněk Ziegler nebo František Muzika, je nepochybně Oldřich Hlavsa. Pro *Klub přátel poezie* upravoval v 60. a 70. letech minulého století knihy poezie vycházející pod nakladatelství *Československý spisovatel*. Jedná se o čtvercový formát, Hlavsovy charakteristické typografické obálky, a hlavně o založenou gramofonovou desku, na které byla audio verze dané knihy. Myslím, že obdobný počín dnešní oblíbeností vinylů by s odkazem na tuto sérii mohl mít určitý úspěch, přinejmenším v kruzích literárních, protože možnosti, jak se dnes přímo dostat k audio verzím knihy jsou daleko rychlejší a jednodušší. Ještě nelze jistě opomenout úpravu kulturního časopisu *Plamen*, ten vycházel mezi lety 1959–1969 nebo časopisu *Typografia*. O obsáhlém díle Oldřicha Hlavsy vyšla v roce 2015 kniha *Jde o to, aby o něco šlo typograf Oldřich Hlavsa*. (Tylová, 2016)

Obr. 33, 34 Grafické řešení knihy z edice Klubu přátel poezie, včetně desky

Obr. 35 obálka časopisu Plamen

Obr. 36, 37 obálky časopisu Typografia

Zdenek Seydl

„Bavíme se asi o 1500 knihách, což je šílené...je strašně zajímavé, že Seydl nikdy nepodlehł jednomu stylu. Není tam žádná manýra, žádné ohraničené období. Objevují se různé související motivy nebo formy, ale jdou napříč dílem.“ (Hůla, 2017)

V poslední řadě bych chtěla zmínit osobitý styl úprav knih Zdenka Seydla. Díky knize *Zdenek Seydl a knihy*, která vyšla v roce 2016, máme komplexní, ucelený náhled na Seydlovu širokou práci v knižní grafice. (Kociánová, 2017) Její obálka je stejně hravá, barevná a autentická jako Seydlovo dílo, které se dál charakterizuje bohatým, energickým rukopisem vycházejícím z ručně kreslených ilustračních forem, kterým je vždy věnován velký prostor.

Obr. 38 obálky edice Klíč

Obr. 39 obálky edice Otázky a odpovědi

Nakladatelství Host

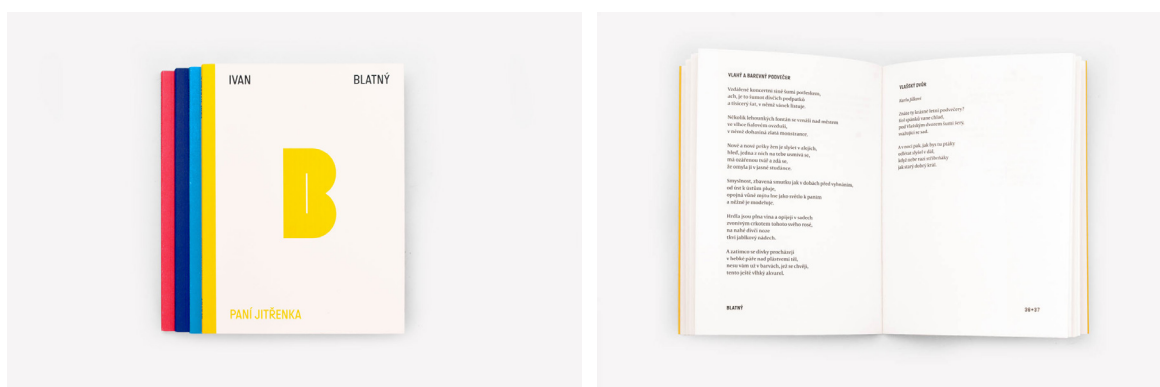
Nakladatelství *Host* vzniklo koncem 20. století, ročně publikuje okolo 150 knih různých žánrů, včetně poezie. Komplexně se dá říct, že grafická úprava v posledních určité pěti letech nikde nezaostává, slabších kusů je málo, a tak je to téměř sázka na jistotu, že zakoupená kniha bude i oku lahodit. To platí hlavně v sekci poezie, obálky na internetovém obchodu působí kompozičně i typograficky čistě, najdeme zde několik menších či větších edičních řad, do kterých je většina děl roztržena, jmenovitě třeba *ReX*, *Edice Díla*, *Edice světové poesie*.

Tou největší, a také nejvíce graficky ucelenou, ediční řadou je *Edice poesie Host*, v průběhu vystřídal několik grafických zpracování, chtěla bych však zmínit tu nejnovější. I když první kniha z této edice vyšla v roce 2013, poslední potom v roce 2019. Tím hlavním spojovacím prvkem je jednak formát, nízké počty stran, ale hlavně obálky – bílý podklad, každé knize je přiřazena jiná barva vektorových ilustrací a prvků. Grafické zpracování uvnitř jednotlivých titulů se liší například použitým fontem, kterými jsou básně nasázeny, není zřetelné, proč tomu tak je, či dle čeho se rozhoduje, jestli se použije font se serify, nebo bez serifů. Liší se také ilustrací, stylem ilustrací či jiných elementů použitých na obálce, předsádce a prvních listech, to jistě ale souvisí s tématy a básněmi, jsou však vždy v jedné základní barvě knihy, která ji provází.

Obr. 40,41, 42 Host, Edice poesie Host

V Hostu ve spolupráci s dalším Brněnským nakladatelstvím *Druhé město* vyšly v roce 2019 první čtyři sbírky autora Ivana Blatného, souhrnně nazvané *Čtyři knihy*, k výročí 100 let od narození tohoto autora. Tři ze čtyř těchto sbírek od 40. let minulého století už nevyšly a byly k nalezení pouze v antikvariátech, proto se o vydání rozhodlo. Zmiňuji tyto knihy zejména z jejich vizuální poutavosti díky použitým hravým barvám. Jedná se o ukázkou toho, jak řešit ediční řadu jednoho autora, tedy, že i zejména obálky nemusí mít až tak univerzální řešení. Mohou být nositelem prvku, který je určen právě jen jednomu autorovi, v tomto případě výrazná verzálka písmene „B“. Autorem obálek a typografického řešení sazby je knižní grafik Martin Pecina, který již realizoval více jak tři sta knižních titulů. (Host, web)

Obr. 43, 44 Host a Druhé město, Čtyři knihy

Nakladatelství Fra

Fra je malé nakladatelství, pod kterým vychází edice *Česká próza* i *Česká poezie*, ale vydávají se i zahraniční autoři od roku 2001. *Fra* je také malá kavárna v Praze, kde se vydané tituly dají zakoupit a zejména je to prostor, kde se často konají autorská čtení a debaty nad texty autorů. V soutěži *Magnesia Litera 2021* nakladatelství *Fra* oceněno v kategorii *Litera* za nakladatelský čin.

Ediční řada *Česká poezie* i *Světová poezie*, pod kterými vyšlo již desítky knih, jsou ukázkovým příkladem sjednocené, výrazné, vizuálně zapamatovatelné ediční řady, a to díky jednoduchému prvku, kterým je barevný pruh umístěný přes samotnou obálku. U edice *Světová poezie* to je vždy pruh v červené barvě, u českých autorů pak najdeme pruhy různobarevné, sladěné s fotografií či grafikou na obálce. Tento barevný pruh již ale od roku 2020 zmizel, to po téměř 20 letech jeho používání, zdá se, že nakladatelství nabylo dojmu o vyčerpání jeho potenciálu, nutno říct, že se tento prvek snad stal i tváří celého nakladatelství a časem mu zajistil stále odběratele těchto edičních řad. Na obálkách aktuálně stále převládají fotografie, zůstává i formát a čisté, skromně řešené grafické zpracování obálek i stran bez doprovodných ilustrací, brožovaná vazba někdy střídá jednoduchou vazbu sešitovou. Po vizuální stránce také zůstává umístění loga do pravého dolního rohu. (Éditions Fra, web)

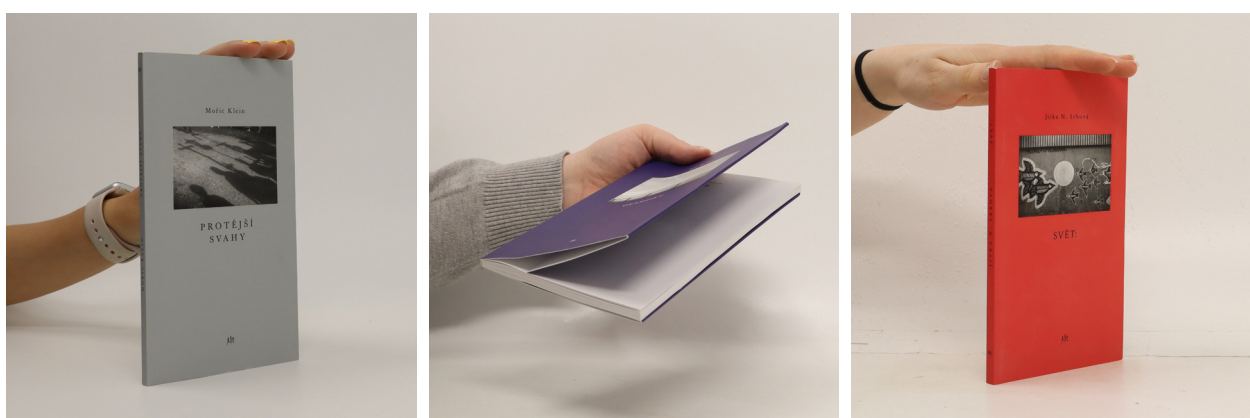
Obr. 45, 46 Fra, řada s prvkem pruhu

Obr. 47, 48, 49 Fra, ukázka aktuální grafiky edičních řad

Z dalších

Na konec kapitoly o edičních řadách vložím alespoň obrazovou ukázkou knih poezie dalších nakladatelství, jako je například *Dauphin*, což je největší vydavatel současné české poezie, nebo *Dybbuk*, kde vychází od roku 2021 až magicky nazvaná edice *Opium poezie*, která svým designem odkazuje na již nevycházející známou edici *Květy poezie*. Dále potom nakladatelství *Perplex*, což je malé nezávislé nakladatelství, kde náklad jedné knížky nepřesáhne 500 ks a v poslední řadě ukázka z Pražského nakladatelství *Argo*.

Obr. 50, 51, 52 nakladatelství Dauphin, sbírky z edice Česká řada

Obr. 53, 54, 55 nakladatelství Dybbuk, ukázka z edice Opium poezie

Obr. 56,57 nakladatelství Perplex, sbírka Mimoběžky

Obr. 58 nakladatelství Perplex, sbírka Silou psů, Obr. 59 nakladatelství Perplex, sbírka Sbohem malé nic

Obr. 60, 61, 62 Nakladatelství Argo, edice Česká poezie

2.2.2 Nejlepší české básně

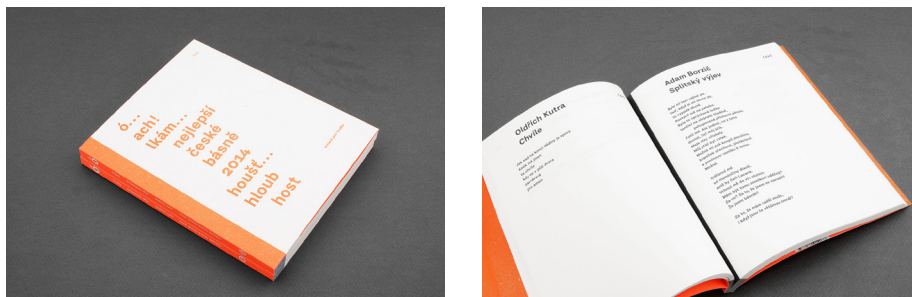
„Ať už však byly Nejlepší české básně milovány, či nenáviděny, rozvířily český básnický rybník jako máloco do té doby. Na rozdíl od teoretických diskusí vedených na základě dojmu od stolu však mohly nabídnout jako důkaz konkrétní básnický materiál.“ (Děžinský, 2020)

Po americkém vzoru básnického projektu z roku 1988 *The Best American Poetry*, za kterým stojí básník David Lehman, se inspirovaly a vznikly *Nejlepší české básně*, jež od roku 2009 do roku 2019 vydávalo nakladatelství Host. Každý rok šlo o snahu editora (který se každým rokem měnil) vybrat 50–70 nejlepších básní od českých autorů za uplynulé období, které se poté vydaly v jedné publikaci – antologii, pod názvem *Nejlepší české básně* + číslice příslušného roku. Měly sloužit jako rozcestník pro nové zájemce o současnou poezii, stejně jako třeba literární ceny *Magnesia Litera*, *Cena Jiřího Ortena* nebo *Ceny Jaroslava Seiferta*. (Děžinský, 2020)

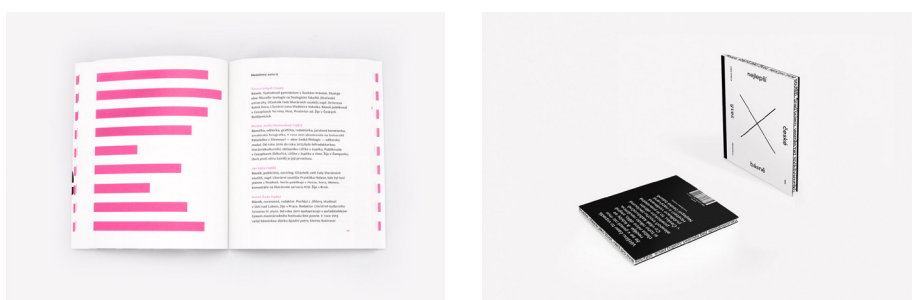
Nejlepší české básně nabídly básnický materiál každoročně v jiném kabátě, které můžeme pozorovat a posuzovat za celou jednu dekádu. Na rozdíl od předešlých zmíněných knih se zde očekává důstojné a kvalitní odprezentování něčeho, co se nazývá nejlepším za poslední rok. Je zde škála klidně až 20 autorů v jedné knize, různá témata, různé osobnosti, proto je logické, že strany knihy nebudou nějak tematicky zabarvené, ale univerzální, zaměřené nejvíce na typografickou úpravu, knize vždy dominuje jedna barva. Počet stran se pohybuje i přes 200, a tak je volen větší formát, nejedná se o malou útlou knížečku, jakou si s poezií běžně spojujeme.

Již jednou zmíněný knižní grafik Martin Pecina je autorem hned pěti grafických úprav publikace *Nejlepší české básně*, a to z let: 2011, 2014, 2015, 2016, 2018. Proto jsem jako ukázky do své práce vybrala právě ty jeho. Například ta z roku 2014, s oranžovou barvou, nemá vlastně žádnou grafiku, jelikož je postavena na básnickém kýči, poetismech a patetických zvoláních, tedy i taková je možnost přístupu ke knižní grafice. Za zmínku rozhodně stojí nezvyklý prvek – černý pruh ve středu dvoustran. Ročník 2016 s růžovými pruhy je inspirovaná grafickou povahou různých délek veršů v básních uvnitř knihy, ale Pecina ji označuje jako *bez mimořádných grafických ambicí*. Publikace z roku 2018 je černobílá, na

ořízce běží text J. H. Krchovského, editora ročníku 2018, vše je doplněno geometrickými prvky. (Pecina, web)

Obr. 63, 64 Nejlepší české básně 2014, obálka a dvoustrana

Obr. 65 Nejlepší české básně 2016

Obr.66 Nejlepší české básně 2018

2.3 Knihy poezie pro děti

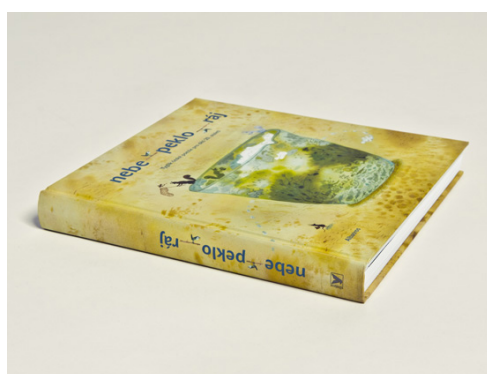
„Poezie není pro dítě jen hrou, ale i prostředkem poznávání a součástí procesu formování jeho osobnosti.“ (Hencová, 2013)

Literatura je pro vývoj obecně důležitá, pro vývoj fantazie, podporuje slovní zásobu, třídí jazykovou citlivost. I s poezií se setkáváme od útlého věku, provází nás říkadla, básničky, některé se od mala učíme nazpaměť, některé recitujeme dodnes. Mohou být jak poučné a výchovné – jak tomu bylo zejména v historii, kdy často děti četly dílo určené dospělému, inspirované lidovou slovesností – lokální pořekadla a říkadla, až postupně přibýly verše zábavné. Dnes už je běžné, že autoři podle Vítězslava Nezvala užívají hříček, humoru, hravosti a volných asociací. Ke známým autorům poezie pro děti dále můžeme uvést Františka Hrubína či Jiřího Žáčka. (Hencová, 2013)

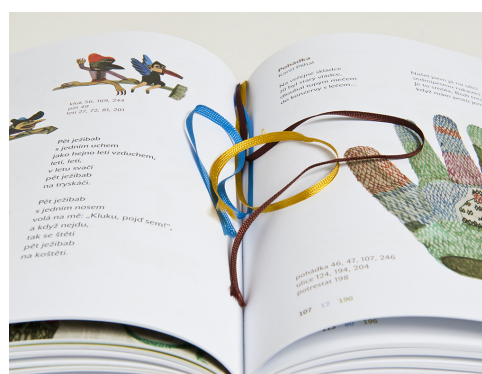
Knihy určené primárně pro děti se liší na první pohled od těch ostatních, proto jsem se také rozhodla je v této práci zmínit. Jedním z kritérií při tvorbě takové knihy určitě je, že nejprve musí lahodit rodiči, který knihu kupuje, ten se pro své dítě snaží vybrat nejlepší variantu, výběr je samozřejmě ale dost subjektivní. Obecně je známo, že taková kniha by měla být pro dítě přehledná a čitelná, od toho se odvíjí výběr i velikost písma, děti nižšího věku potřebují ke čtení vyšší stupeň písma, stoupajícím věkem velikost písma klesá. Typ písma by měl být jasně čitelný, vhodnou volbou bude určitě dynamická nebo přechodová antikva. Kniha by měla být zásobena ilustracemi, které texty jasně doplňují, jsou zřetelné, konkrétní – tedy lze poznat že tygr je opravdu tygrem, bez toho, aniž bychom se to museli dočíst v textu. Zároveň by měly být ilustrace pro dítě atraktivní, například zvolením vhodných barev, dítě určitě ocení více barevnou knihu než černobílou.

Nebe - peklo - ráj

Jedná se antologii poezie pro děti 20. století, plná autorů (Nezval, Skácel, Voskovec a Werich...), vydáno nakladatelstvím *Albatros* v roce 2009. Co mě zaujalo na první pohled je užití tří barevných záložek – stuh, její součástí je však náročný rejstřík – každá báseň odkazuje na další dva oddíly (pro dětského čtenáře je to tedy kniha obsáhlá, ale v tom případě ne tak rychle vyčerpatelná), tři stuhy se jeví v tomto případě jako velice užitečné, také to chytře koresponduje s tím, že kniha má 3 části – dle názvu knihy. (Provazník, 2012) Velmi nápadité ilustrace různými technikami zpracovaly Alžběta Skálová, Alžběta Zemanová a Radana Přenosilová, jedna ilustrátorka na jednu část knihy, kompletní grafický návrh, včetně sazby, tisku i vazby zpracovalo studio *Voala*. (Voala, web)

Obr. 67 kniha Nebe peklo ráj

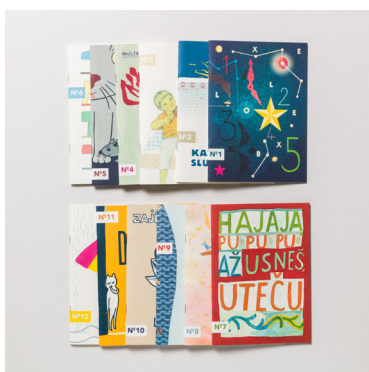
Obr. 68 Modrá, žlutá a hnědá záložka

Nakladatelství Baobab

Nakladatelství *Baobab* je malé rodinné nakladatelství, založeno na přelomu tisíciletí Jurajem Horváthem a Terezou Horváthovou, zaměřuje se zejména na současné ilustrované knihy pro děti, ale také světové klasiky obrazové knihy. *Baobab* si zakládá na vlastní originální výtvarné zpracování knihy, hlavně i ilustrace v nich jsou kvalitně provedené. Z kategorie poezie pro děti bych chtěla zmínit dvě díla, a to *12 ukolébavek* a *Žvejkačky*.

12 ukolébavek

Nelze mluvit úplně o knize v pravém slova smyslu, konkrétně spíše o kartonové krabičce, ve které je uloženo *12 ukolébavek*, tedy 12 autorských sešitů s ukolébavkami, vydáno v roce 2016 *BAOkolektivem* – kolektivem autorů z nakladatelství *Baobab*. Jmenovitě například Blexbolex, Michaela Kukovičová, Eva Volfová nebo Alžběta Zemanová. Nalezneme zde širokou škálu osobitého výtvarného pojetí, různých technik, přes ilustrace ručně kreslené pastelkami, digitální kresbu a stříhání z látek nebo papíru, těm v sešitech také patří první místo, s krátkými texty jsou však dobře kompozičně vyvážené. I když se jedná o malé sešity o velikosti 162×115 mm (doslova se tedy jedná o 12 malých ukolébavek do malých ručiček, jak zní v popisu knihy), v sešitové V1 vazbě, celkový počet stran je ale 240, což vydá za celou jednu obsáhlou knihu. Stejným způsobem už od nakladatelství *Baobab* vyšla v roce 2011 krabička s názvem *12 nejmenších pohádek*.

Obr. 69 Jednotlivé očíslovaná sešity Obr. 70 Kartonová krabička 12 ukolébavek Obr. 71 dvoustrany sešitů

Žvejkačky

První, co každého zaujme na knížce *Žvejkačky*, je její tvar, vypadá totiž jako velký zabalený plátek žvýkačky, rozměrově 330×100 mm, šitá sešitová vazba, dokonce v plastovém obalu v růžovo oranžové barvě. Jedná se o tenkou knížku s básněmi pro starší děti od autory Marky Míkové, nejsou to však žádné říkánky ani veršované, vydáno 2016. Ilustrace i grafické zpracování je od Juraje Horvátha, nejzajímavější, hned vedle konceptu přebalu je právě formát, při kterém muselo být s layoutem velice úzkých dvoustran zacházeno opravdu citlivě. Ilustrace působí svěže, vlastně jako žvýkačka, spíše jako sladká dětská růžová žvýkačka, používají se jen vybrané barvy, laděné hlavně do fialova, žluta a modra. Text je s ilustracemi harmonicky propojen jednak kompozičně, ale i barevně. Někdy je odstavec pootočen o 90 stupňů, řeší se tak ideální propojení s ilustrací, ale i problém delšího řádku, který by se s největší pravděpodobností na šířku strany nevešel, přitom se to nezdá matoucí, protože i název na přebalu je zarovnan vodorovně se hřbetem. (Baobab, web)

Obr. 72 Obálka knihy *Žvejkačky*

Obr. 73 Ukázka dvoustrany

3 INTERNETOVÁ A EXPERIMENTÁLNÍ POEZIE

„Poezie je zároveň pomalé umění, ale dnes je přitom vše neuvěřitelně rychlé. Pokud chcete psát poezii, musíte žít ve dvou časových rovinách. Jedna se odehrává na sociálních sítích, druhá v básních. Jako by to byl trochu únik ze světa neustálého aktualizování tweetů a statusů. I proto si myslím, že k poezii bude v budoucnu víc a víc lidí vracet. Nejen pro autenticitu, ale taky kvůli tomu, že díky ní čas plyne pomaleji.“ (Delbos, 2019)

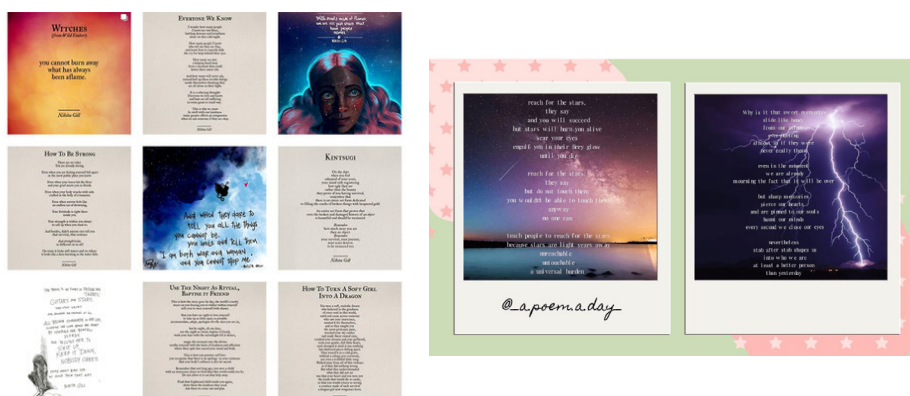
Je už samozřejmostí, že on-line svět prostupuje do všech zákoutí a sfér života, stejně tak i poezie, internetový svět je pro moji generaci denním chlebem, proto jsem se rozhodla v mé práci rozvést alespoň z části i toto téma, tedy poezii na internetu. Knihy už dávno nejsou jen tištěné, ale publikují se i v digitální formě, dostupné na internetu, knihy s poezií tedy také, ale už nejen to. Existuje spousta platforem, které poskytují prostor pro napsání a zveřejnění vlastně čehokoliv široké veřejnosti, přes blogy, sociální sítě a aplikace, v následujících odstavcích vzpomenu některé z nich. Jedná se však o popularizaci poezie mezi mladou generací, mladí tedy poezii čtou, ale odjinud než z knih.

3.1 Instagram

Instagramová poezie. Instagram je jednou z aktuálně nejpopulárnějších sociálních sítí, její účel je primárně ve sdílení fotografií. Zveřejnit pár veršů skrz instagramový příspěvek je velice rychlé, dostupné, podle kritiků ale jen shazuje celý žánr. Kritika odborníků je založena na tom, že verše jsou prvoplánové amatérské kliše, díky kterému klesá kvalita žánru, počet likes a followers totiž nic nevyovídá o kvalitě autora. Proč je ale tak oblíbená? Pro některé působí jako světlá stránka vedle příspěvků beze smyslu a negativních komentářů, lidé je čtou místo motivačních citátů. Dále odhodlanost vůbec zveřejnit své dílko, ale hlavně ztotožnění se s tématem, častými náměty jsou totiž city, problémy, nesnáze, láska, texty jsou pro čtenáře jednoduché a srozumitelné. (Herмоchová, 2018)

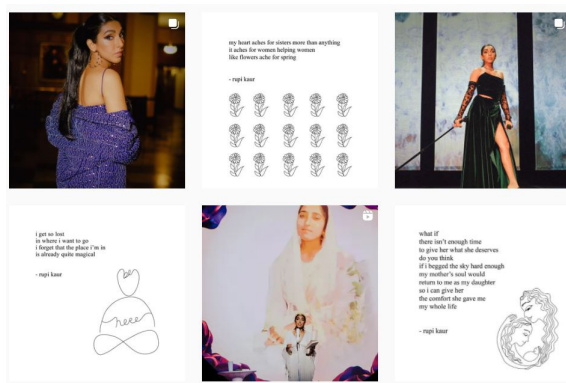
„Mileniálům se líbí poezie psaná romantickým fontem na pastelovém pozadí ve čtvercovém rámečku na malé obrazovce.“ (Herмоchová, 2018)

Tato velice výstižná věta je alfou a omegou docela zásadního problému poezie na Instagramu a tou je forma, tedy to, jakým grafickým zpracováním jsou jednotlivé příspěvky vytvářeny. Proto, že se v drtivé většině jedná ne o příliš zdařilé vizuální dílo, bych použila výraz *lidová tvořivost*. Často jsou používány nevhodně zvolené fonty, jejich kombinace či se do samotných textů používají emoji, běžné jsou naivní, až kýčovitě ilustrace a pozadí. Na druhou stranu, oblíbenější autoři vsázejí na minima-lističtější vzhled, tedy černé písmo na jednoduchém bílém pozadí.

Obr. 74, 75 poezie na Instagramu

Asi největším fenoménem generace Instagramových poetů je pětadvacetiletá básnířka, původem z Kanady a Indie Rupi Kaur, globálně známá, její instagramový profil má k dnešním dnům (leden 2022) téměř 4,5 milionů sledujících. Díky celosvětové internetové popularitě již vydala tři knihy, které stejně jako příspěvky na Instagramu i sama zilustrovala – jedná se o jednoduché konkrétní lineární kresby. Její knihy patří mezi aktuálně nejprodávanější, samotné grafické zpracování je totiž velice atraktivní k fotografování na sociální síti. Vedle vši této popularity však stojí velice pevně i její silná kritika, jedna pro naivitu a pro to, že se nejedná o kvalitní literární počiny. Existují celé skupiny odpůrců této autorky, kteří vyjadřují svou nesouhlas hlavně pomocí humoru. (Hermonchová, 2018) Na Instagramu se dá najít i četná řádka česky píšících poetů, kteří se při grafické úpravě textů pouštějí i dál do ilustrací a to například účty @zapiskyumelce, @aktnahoty nebo slovenský profil @cista_dusa.

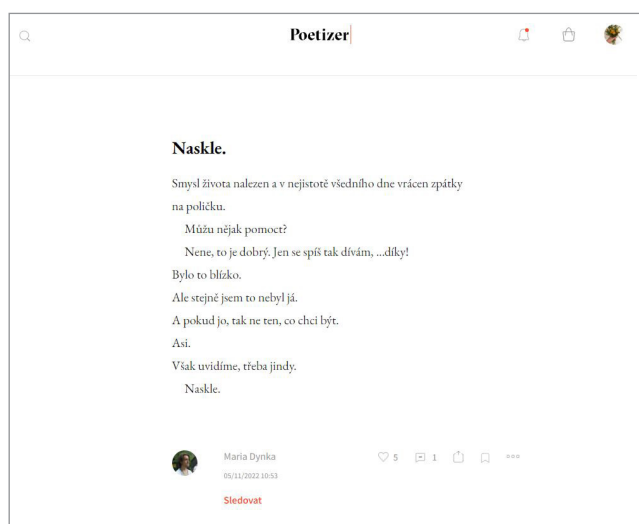
Obr. 76 nstagramový účet Rupi Kaur

Obr. 76 nstagramový účet Rupi Kaur

3.2 Aplikace Poetizer

Poetizer, aplikace volně ke stažení, prostor pro volné sdílení, čtení básní, prostor čistě pro básníky, narozdíl od Instagramu. Spuštěna byla v roce 2015, její autor Lukáš Sedláček totiž nechtěl, aby si začínající básníci psali jen do šuplíku. Zároveň tato aplikace působí důstojněji, také po vizuální estetické stránce čistěji, protože při publikování básně není moc možností na změnu fontu, či obrázky a pozadí nelze připojovat vůbec, záleží primárně na kvalitě textu, ne na doprovodných ilustracích, zároveň za autorem nestojí celý osobní profil, i když se aplikace po editační stránce prezentuje jako „nejsvobodnější platforma, co existuje“. (Hermonchová, 2018)

Obr. 78 náhled na aplikaci Poetizer

3.3 Experimentální generovaná poezie

Počítačově generovaná poezie

Rozhovor s pedagogem a básníkem Stephanem Delbosem mě dovedl k poměrně zajímavé studii o České počítačově generované literatuře od Karla Pioreckého, dostupné na internetu. (Piorecký, 2017) Jedná se o sérii pokusů vygenerovat poezii pomocí počítače v průběhu od 50. let minulého století až do dnešních dní, zejména v Německu či Česku, zmiňuje se zde také, že některé z básní byly otištěny, budily velký ohlas, ale i averzi. Základ takto generovaných básní však vždy pocházel z materiálů psaných člověkem, například

slova převzatá z románu *Zámek* Franze Kafky. Delbos například hodnotí užití umělé inteligence jako skvělé, však nedokonalé a spíše zvláštní. Také říká, že poptávka po lidské poezii a autenticitě tady bude vždy. (Delbos, 2019)

Google poezie

Princip tvorby této experimentální poezie je velice jednoduchý, autorem myšlenky z roku 2012 je Sampsa Nuotio z Finska. Do kolonky vyhledávání na Googlu zadáme nějaké slovo, výraz, na základě algoritmu nám potom vyhledávač nabídne několik nejvyhledávanějších výrazů, ze kterých lze vybrat poměrně zajímavé kombinace, například dějově navazující, či naopak neskutečně náhodné. Tento trend se rozšířil do světa rychle, protože se jedná především o vtipnou záležitost, ale také o sondu do společnosti, či lze dokonce pozorovat rozdíly mezi národnostními charakteristikami. Nebojím se říct, že myšlenkou nahodilosti se tímto určitým způsobem dostáváme zpět ke skladbě dadaistické poezie z nastříhaných proužků. V roce 2020 vyšla v České republice tištěná kniha tohoto poetického principu: *Google poezie, psáno našeptávačem*. Dvoustrany jsou koncipovány jednoduše, odpovídají vyhledávacímu rámečku s typickým piktogramem lupy. Vtipně je zvolen způsob paginace, nachází se klasicky ve spodním krajním rohu, ale číslice je doplněna o slova „předchozí“ a „další“, jako je tomu na obrazové příloze níže. (Zemanová, 2020)

Obr. 79 kniha Google poezie

Obr. 80 ukázka úpravy

ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Hlavním cílem mé teoretické práce bylo nahlédnout pod pokličku tomu, jak může vypadat úprava poezie, zejména řešení různých knižních řad. Jak jsem se přesvědčila, knih plných poetických textů najdeme nepřeberné množství různých barevností, velikostí, kvalit, jedna kniha může mít dokonce nesčetně podob. Vizuální poezie nám při tvorbě může být velkou inspirací, může nám připomenout, že by člověk měl nahlížet na věci z jiných úhlů a občas vybočit ze zajetých kolejí, zároveň přímo říká, že poezie je i obrazové umění. Jistě pro mě budou knihy poezie viditelnější než před napsáním těchto odstavců. I když na výstavních policích knihkupectví budou převažovat detektivní romány, kuchařky, knihy ze sekce young adult nebo fantasy. Kdo poezii začne jednou hledat, najde ji vždy, ať už to bude v regálech knihkupectví, v krabicích antikvariátů nebo na internetu. Stále bude přibývat nových principů a způsobů, jak poezii uchopit, určitě nezmizí a bude se vyvíjet s dalšími generacemi a nejspíše i technologií.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. KONCEPT

Svou bakalářskou prací navazuji na předchozí zkušenost zpracování knihy poezie mladého studenta, veděla jsem už tedy, jaký druh textů očekávat, jakým způsobem s autorem komunikovat, na které věci se ptát a na které ne, příprava i samotný průběh spolupráce tak byl velice hladký. Tentokrát jsem se rozhodla vytvořit místo jedné knihy ediční řadu, plně přizpůsobenou autorovi a hlavně dopomoci k tomu, aby básně neležely jen na stranách diářů a deníků, ale aby byly v jednom knižním celku. Vznikly tak tři knihy v řadě s názvem edice deníky.

Nejdůležitější částí poezie je rozhodně její samotná tvorba, zapisování a uchování různých myšlenek, životních situací, pocitů, které ve finále dají vzniknout jednomu celku a to básni samotné. Přímo zde se zrodila myšlenka na název celé ediční řady, edice deníky. Každá sbírka poezie je podle mě nějakým způsobem náhled do zápisků a tvorby daného autora, mohou to být deníky plné smutku, stresu ale také radosti a šťastných životních chvil, okamžiků z různých měst nebo zemí, či rozhovorů sama se sebou. V případě mé bakalářské jsem se společně s autorem textů Štěpánem Dominikem po několika diskuzích, kdy jsme se snažili najít témata jeho tvorby jsme se rozhodli najít tři různé roviny rozhovorů, roztrždit tímto způsobem jeho tvorbu a vytvořit tak soubor tří knih, které budou dávat edici. Dopracovali jsme se k myšlence vytvořit jednu knihu osobní, druhou duchovní a třetí otevřenou a podle toho jednotlivé texty zařadit. Jednotlivé názvy sbírek vycházejí z názvu zahrnuté básně, která sbírku zastřešuje.

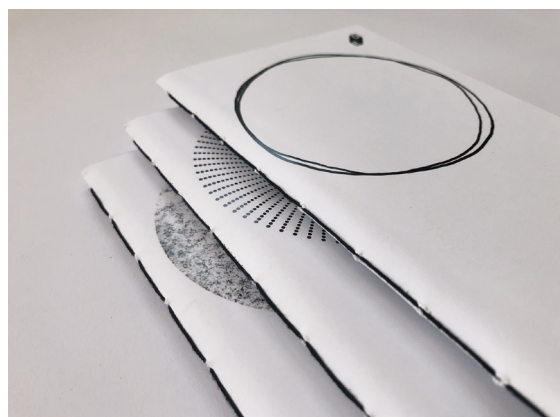
Od samého začátku jsem chtěla, aby byly knihy plně přizpůsobené potřebám a možnostem autora. Štěpán je student vysoké školy, a tak jak to u začínajících mladých autorů bývá, při myšlence na vydání texty často zůstanou jen v mailové schránce nakladatele a dál není prostor a ani prostředky na to, aby vyšla kompletní sbírka jen tak. Přitom autor se pohybuje v široké komunitě poetů, zejména v různých studentských skupinách, na autorských čteních, literárních soutěžích, kde se lidé ptají, zda nemá některé texty alespoň vytištěné. Rozhodla jsem se tedy jít naproti myšlence jednoduchého, dostupného a levného zpracování knih.

4.1 Varianty

Všechny tři knihy jsem zpracovala ve dvou variantách, jejich obsah rozložení i vizuální strana zůstávají identické, jen se mění formát. Nicméně řadu spojují prvky jako je jednotná sazba, kompozice obálek, použití písme, způsob paginace, rozsah a v neposlední řadě barevnost v černobílých odstínech, bez nutnosti dražšího barevného tisku.

4.1.1 Varianta 1

U první varianty zpracování se jedná o větší finanční i časovou zátěž, ke které by se mohl autor přiklonit třeba někdy v budoucnu. V případě zpracování knih se počítá s určitým knihařským zpracováním jako je ořez, takže ilustrace mohou být na spadávku, nebo jako je šití. Jde o formát 10 × 18 cm, který respektuje a podporuje častou siluetu poezie a to delšího úzkého sloupce, při tisku se počítá s ořezem ze standardních formátů, v mém případě při realizaci se listy tiskly na formát SRA4, vazba je jednoduchá sešitová V1 šitá černou nití. Při větším strojovém nákladu by se určitě dalo uvažovat o použití měkké lepené vazby. Při plánování tvorby jsem chtěla pro tuto sérii tří knih vytvořit na míru i krabičku s otevřenou stranou, do které by se knihy zasunuly, to jsem však později přehodnotila jedna proto, že u tak skromných knih to nebývá běžné, spíše to můžeme vidět u série románů. Také to nekorespondovalo s myšlenkou levného zpracování, proto jsem nahradila krabičku pouze papírovým tmavým pruhem, do kterého se jednoduše knihy nasunou.

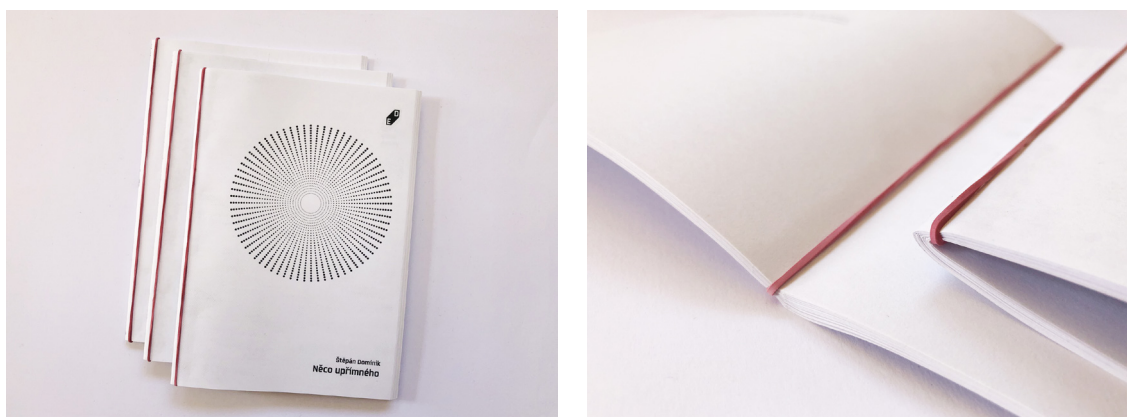

Obr. 83, 84 ukázka použití pruhu s edičním logem

4.1.2 Varianta 2

Tuto variantu jsem vytvořila z důvodu, aby byla bezprostředně po dokončení k použití, kdy se nepočítá s využitím knihařského řemesla nebo kvalitního tisku, k produkci této verze stačí černobílá tiskárna, obyčejný bílý kancelářský papír formátu A4 a klasické svazkovací gumičky. Jednotlivé vytištěné papíry se přehnou na půl, vznikne tak formát A5, listy se seskládají do sebe a do hřbetu se použije zmíněná gumička, vznikne jednoduchá sešitová vazba V1. Samozřejmě první přišla myšlenka použít klasickou kancelářskou sešivačku, ale po zkoušce listy sešít jsem přistoupila k použití gumiček. Tento způsob se mi zdál aktuálně pro autora úplně nejdostupnější, jelikož k tisku má denní přístup, černobílý tisk a gumičky jsou poměrně levná záležitost a kompletace je rychlá. Takto provedené knihy bude moct vytvářet průběžně a prodávat za malý obnos peněz například na studentských autorských čteních. Tím, že bude knížka levná záležitost, má alespoň potenciál se dobře prodávat a tvorba se rychle může dostat i za hranice studentských komunit.

Obr. 85, 86 ukázka varinty 2 s gumičkou

5. GRAFICKÁ ÚPRAVA

Celková grafická úprava knih je řešena v jednoduchých, minimalistických formách a to od obálek po ilustrace.

5.1 Obálky

Obálkám knih dominuje kruh v různém pojetí, vždy korespondující s textovou i ilustrační náplní knížky. Dalších variant jak tento prostor využít je nesčetné množství, dalo by se pracovat s výřezem fotografií, uměleckých děl, textů, použít kruhově komponované ilustrace, slepotisk nebo jen parciální lak či výřez celého kruhu. Při rozšiřování edice o další autory by se dalo polemizovat nad použitím jiného geometrického tvaru jako například čtverce, trojúhelníku, hvězdy nebo šestiúhelníku a opět na ně aplikovat výše zmíněné techniky. Zadní strany obálek jsou řešeny strukturami nebo rastry, které opět vizuálně korespondují s celkem, struktury se nachází i na předsádkách.

Obr. 87, 88 obálky varianty 1

Obr. 89, 90 obálky varianty 2

5.2 Sazba a ilustrace

Při sazbě textů bylo pro autora nejdůležitější abych dodržela strukturu básní, tedy zarovnání a odsazení textů nebo použití vypuštěných řádků ve formě pomlček, což ne vždy fungovalo po vizuální stránce, takže některé texty po domluvě s autorem procházely lehkými změnami. Například redukcí nadměrného použití řezů písma v jedné básni, nebo zmenšit jednotlivá odsazení od okraje, aby byly jednotlivé textové bloky kompaktnější. Texty básní jsou vysázené knižním písmem Davida Březiny Skolar PE a v převážné míře zarovnané na levý prapor. Druhým použitým písmem je Magion od Tomáše Brousila, najdeme ho na obáčkách, v logu ediční řady, vysázeny jsou jím nadpisy, paginace, tiráž, poznámky. Paginaci řeším pouze v pravém dolním rohu, při rychlém prolistování tak vidíme obě dvě číslice. V druhé variantě knih je v první polovině číslování stran přesunuto na levý okraj a to čistě z praktického hlediska. Jelikož knihy nejsou ořezané, tvoří se tak z naskládaných listů „stříška“ a tak by se kniha dala rychle prolistovat pouze do poloviny, v případě přesunutí paginace na levý okraj se dají po přechycení prolistovat obě poloviny knih.

Vždy mi byla velice sympatická čtená forma poezie, na základní škole jsem rýmované básně ráda recitovala, nyní si čtené slovo ráda poslechnu. Zejména pokud se jedná o autorské čtení kdy jsou samotné básně proloženy poznámkami nebo osobními příběhy. Sice ne vždy je nutnost něco vysvětlit a čtenář by si měl v řádných poezie hledat něco svého. V případě těchto knih mi však přišlo vhodné přidat tu a tam k básni nějakou poznámku autora, ať už vzkaz, krátký příběh nebo myšlenku, jak už jsem zmiňovala má jít i o autentický a živý vhled do deníků autora. Tyto poznámky jsou v knihách od textů lehce vzdáleny a odlišeny i světlejším odstínem.

názvy básní, paginace Magion Regular, 12

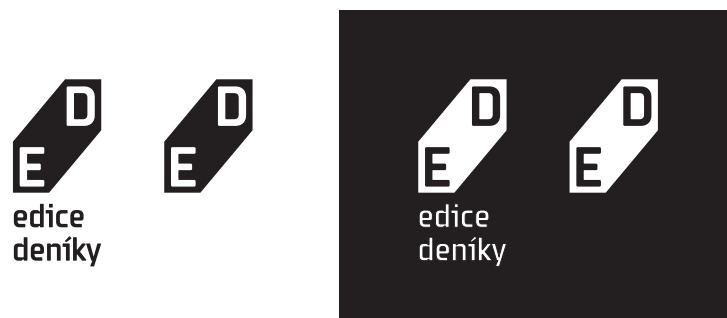
*věnování, poznámky
Magion Italic, 8*

sazba básní
Skolar PE, 9,5/14

sedím spokojenej experiment 20–21

*věře H., Očkovi
Vzpomínka na nejdůležitější zápas
krajské soutěže dorostu*

*vpíjím se do papírů
do světa
do tebe
teď mění se navěky
tady dole*

Obr. 91 ediční logo

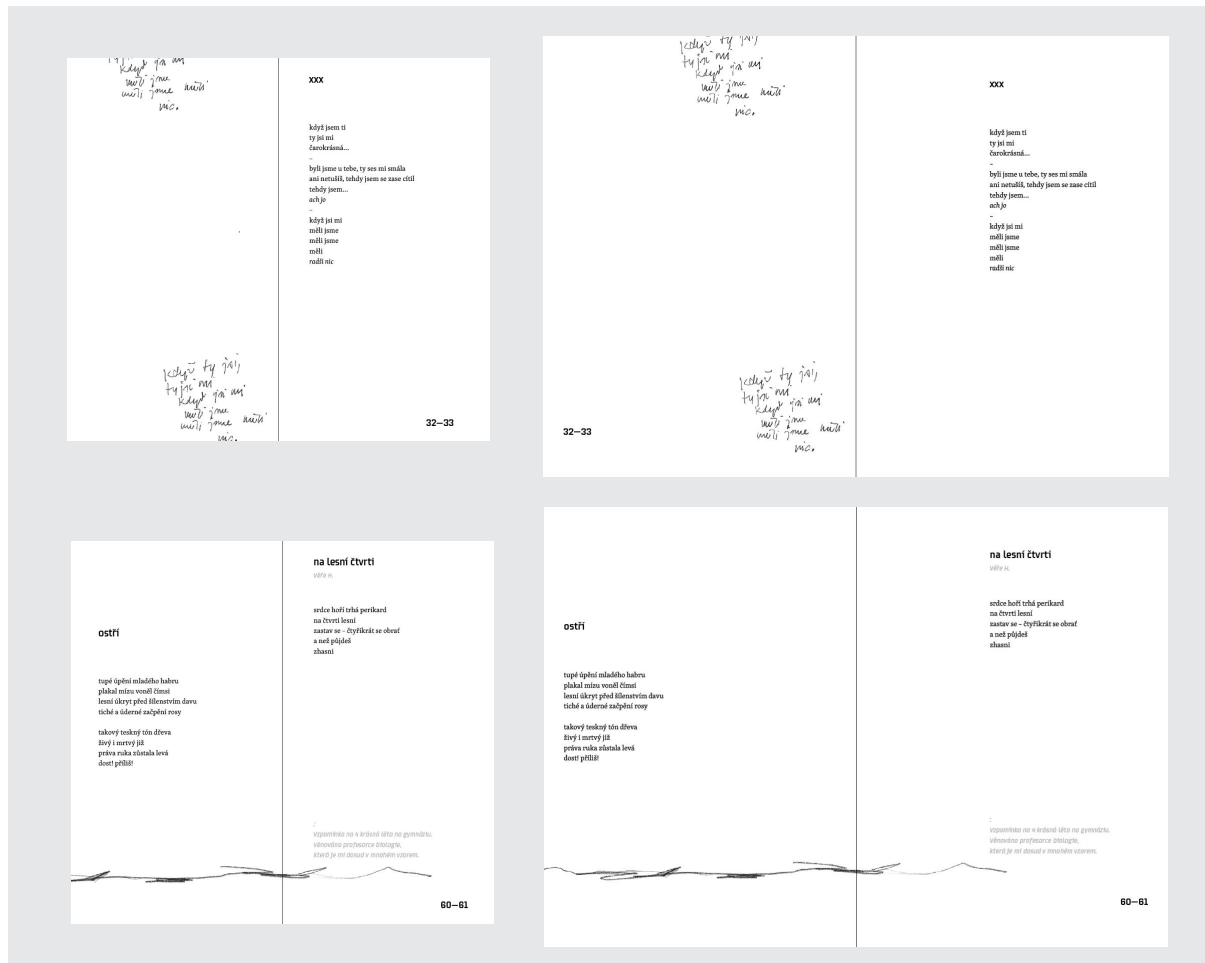
Obr. 92 ukázka plakátů

Rozsah obrazového doprovodu knih jsem volila ve střídme míře, aby jimi malý křehký formát zbytečně nepřetékal. Stejně jako na obálkách má každá z knih individuálně pojaté ilustrace vztahující se k tématu celé sbírky a textům. Ilustracím jsou věnované v každé knize i tři nebo čtyři celé dvoustrany, ty slouží jako pomyslná pauza při čtení. Využila jsem je i jako hlavní prvek plakátů k autorským čtením, které doplňují mou závěrečnou práci.

5.3 Jednotlivé sbírky

5.3.1 Svazek 1 — Plnoprázdno

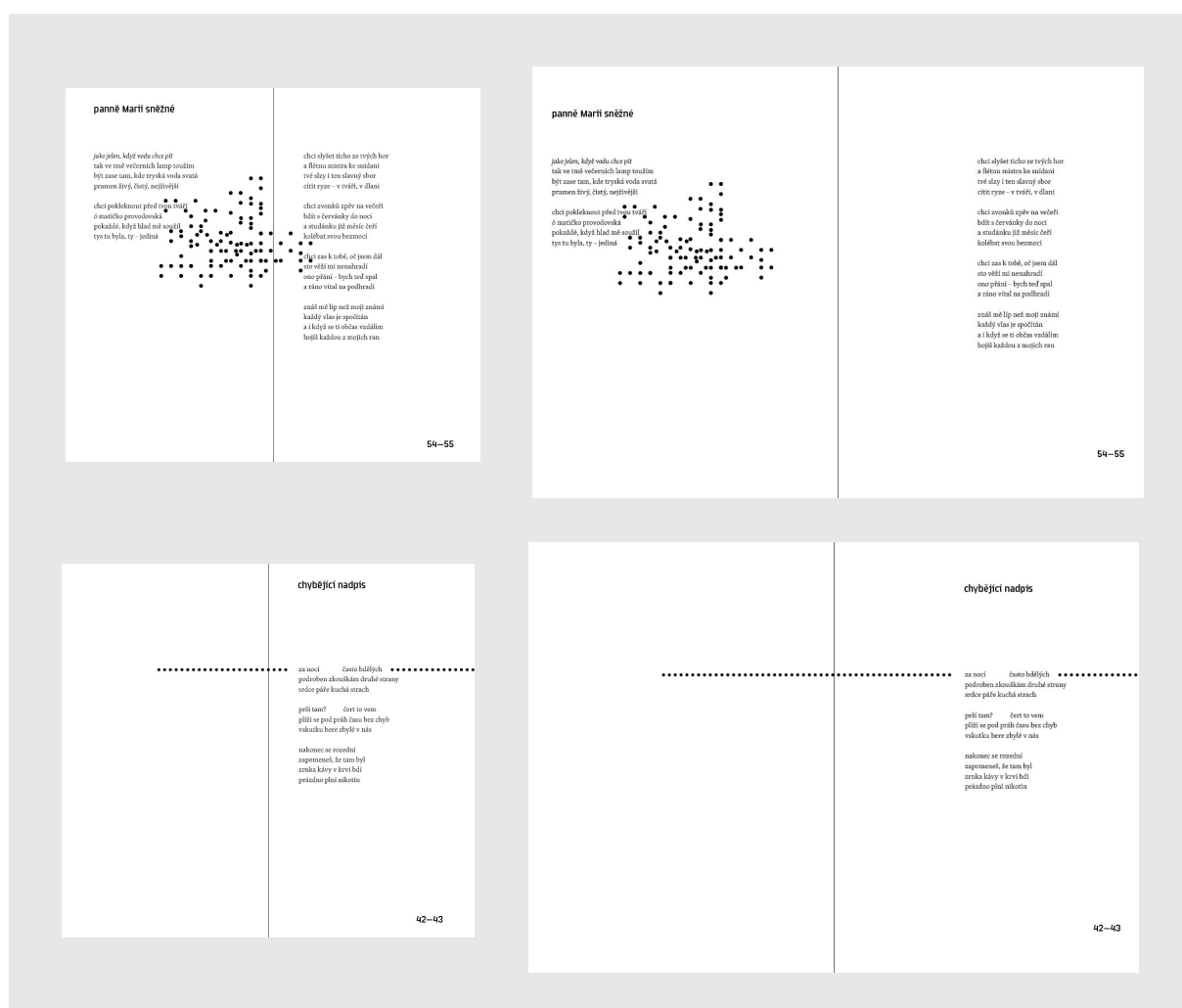
Jak už jsem zmínila v odstavci výše, knihy jsou tématicky rozdělené podle toho, na jaké bázi rozhovoru jsou psány. První sbírka s názvem Plnoprázdno obsahuje texty, které psal autor o samotě, sám pro sebe, nebo kterými si třeba třídil myšlenky, v tomto případě výběr básní zůstal přímo na něm. Je to náhled do toho nejvíce soukromého deníku, tomu jsem chtěla přizpůsobit ilustrační doprovod a udělat tak z prvního svazku symbolicky opravdu deník, stejně tak je jako první ve sbírce vybrána záměrně báseň „byla zima“, kde na konci první sloky stojí „si pro tento den píš do deníku“. Obrazovým doprovodem jsou fragmenty ručně psaného textu autora v surové podobě, tedy nehotové, proškrtané a hlavně nepublikované. Tyto slova jsem doplnila o čmáranice nebo škrtnance, které se při Štěpánově procesu psaní vyskytují tak běžně, jako v jakémkoliv jiném ručně psaném deníku nebo diáři.

Obr. 93 dvoustrany ze sbírky Plnoprázdno, varianta 1/varianta 2

5.3.2 Svazek 2 — Něco upřímného

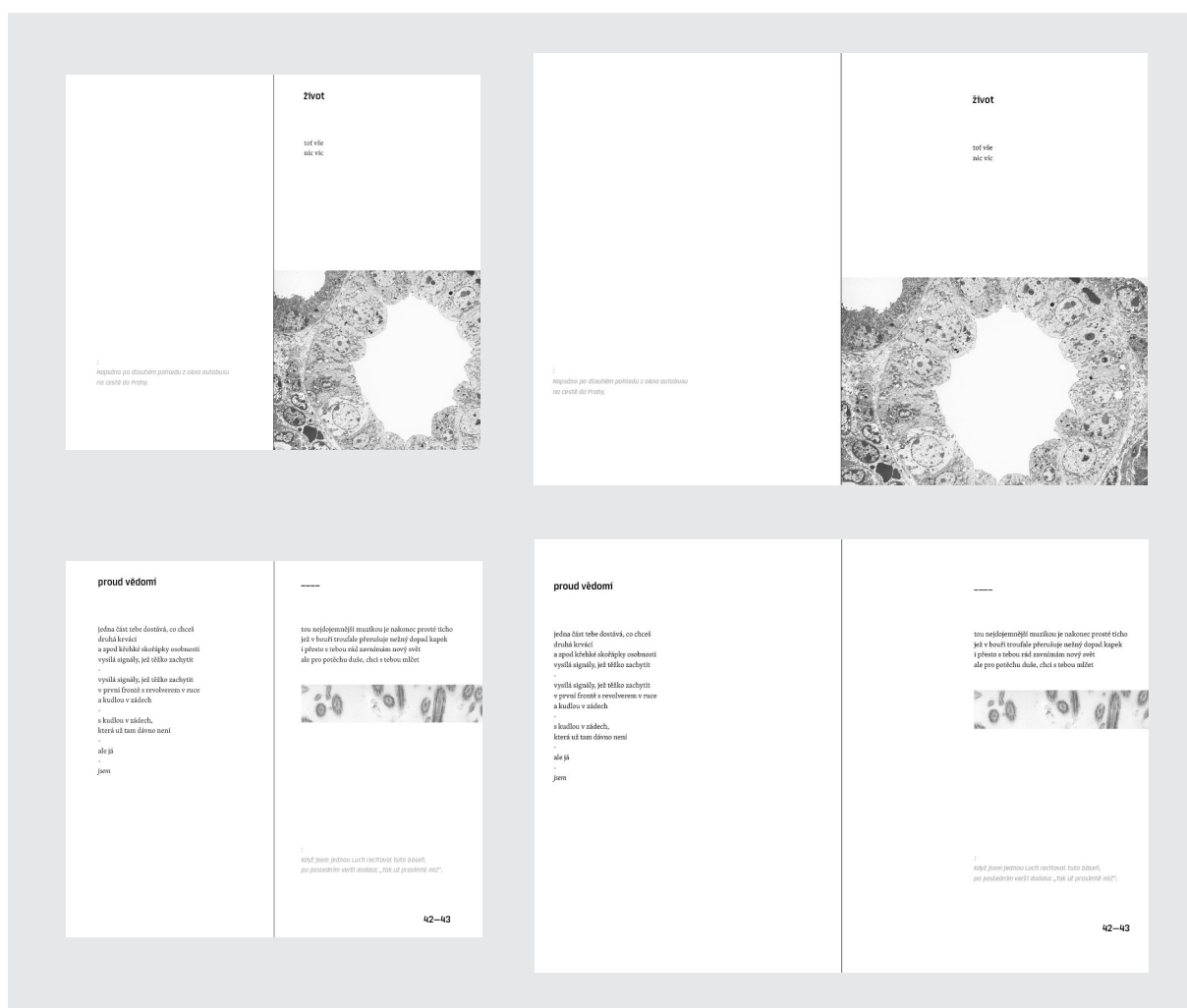
Druhá sbírka je posunuta do duchovní roviny, tedy na bázi rozhovorů s Bohem, nebeskou entitou bez těla, místo osobních poznámek zde najdeme odkazy na části Bible, které jsou v přímém spojení s danou básní, celkově jde o knížku s duchovním rozjímáním autora. Počet básní vybraných ve sbírce odkazuje na Kristova léta, celkem je jich 33, symbolicky je vybrána i první báseň „ranní šálek hořkosti“, ta má představovat ranní modlitbu na začátku dne, podobně tak báseň „večerní modlitba“ ukončuje den i celou sbírku. Odstavce minimálně dopňuje vektorová grafika, shluky a řádky teček reagující na jednotlivá slova nebo textové bloky. V některých případech jsou ale stejně nahodilé, neuchopitelné a nekonkrétní, jako se nám mohou zdát jakékoliv duchovní rozhovory.

Obr. 94 dvoustrany ze sbírky Něco upřímného, varianta 1/varianta 2

5.3.3 Svazek 3 — Experiment

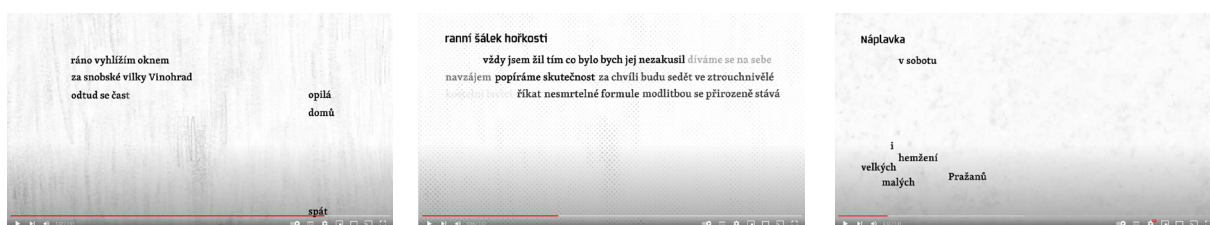
Do třetí sbírky jsme společně vybrali básně co nejvíce otevřené, lidské, odlehčené, vtipné a lehce uchopitelné, protože i taková Štěpánova poezie je. Tato sbírka by měla být rozhoverem autora a všech, kteří ji čtou, jsou to básně psané o lidech, pro lidi, s lidmi. Opět je doplněna krátkými příběhy a poznámkami. Některé texty jsou ze školního nebo nemocničního prostředí, jelikož je autor student všeobecného lékařství, tohle jsou dvě místa, kde tráví nejvíce svého času za poslední tři roky, proto mi přišlo podstatné tento fakt v některé sbírce zdůraznit. Formu ilustrací zde zastupují obrázky z atlasu histologických preparátů, čerpané z webové stránky histologie.lfp.cuni.cz. Lidské tělo je obecně velmi a fascinující, je zajímavé pozorovat jeho jednotlivé části naprosto z jiné perspektivy než je nám běžné, protože v podstatě jsou mikroskopické snímky lidských tkání abstraktní umělecké kompozice.

Obr. 95 dvoustrany ze sbírky Experiment, varianta 1/varianta 2

5.4 Animace

Knihy poezie s gramofonovou deskou zmiňované v teoretické části u jména Olřicha Hlavsy se právě přímým vložením audioverze staly dobře zapamatovatelnými a vyjimečnými. S odkazem na tento počín jsem do knih v mé bakalářské práci také vložila audioverze básní. Skrývají se pod QR kódem umístěným v posledních stranách knihy. Po naskenování kódu se otevře internetová stránka Youtube s videem obsahující ukázkou některých básní ze sbírky nahrané přímo autorem. Čtené texty jsem v rámci své práce jednoduchým principem animovala.

Obr. 95 ukázky animací

Plnoprázdno

Něco upřímného

Experiment

Obr. 97, QR kódy k animacím

ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

Díky této práci jsem si v rámci svého studia vyzkoušela vytvořit ucelený koncept knižní ediční řady, kterou jsem mohla díky možnosti přímého kontaktu s autorem připravit plně na míru a tak mě tvorba na této závěrečné práci těšila a přinášela smysl. Vytvořila jsem jednoduchý princip, jakým by mohly knihy poezie fungovat, a to s ilustracemi či bez nich, i pro další řádku autorů renomovaných nebo úplně začínajících.

Jsem ráda, že jsme se společně se Štěpánem domluvili na dotažení knih ještě o kousek dál alespoň k malému nákladu, takže práce a diskuze nad těmito sbírkami nekončí.

ZDROJE

Baobab [online]. Praha [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/>

BARTOŠOVÁ, web MUO. Teige, Karel. In: Muzeum umění Olomouc [online]. Olomouc [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.muo.cz/sbirky/knihy--41/karel-teige--296/>

ČUMLIVSKI, **KLÍMOVÁ**, Nikola, ed. České knižní obálky v edičních řadách: SNKLHU Odeon 1953-1995. V Praze: UMPRUM, 2016. ISBN 978-80-87989-20-3.

DELBOS, Stephan. Díky poezii může čas plynout pomaleji. Revueprostor.cz [online]. Praha: Spolek pro vydávání revue Prostor, 2019 [cit. 2022-01-13]. Dostupné z: <https://revueprostor.cz/stephan-delbos-diky-poezii-muze-cas-plynout-pomaleji>

DĚŽINSKÝ. Nejlepší české básně: Milovaná a nenáviděná ročenka [online]. In: . Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host, 2020 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://casopishost.cz/clanky/10728-milovana-a-nenavidena-rocenka>

Éditions Fra [online]. Praha: Éditions Fra [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.fra.cz/>

FÜRSTOVÁ. Výtvarnice Míla Fürstová ilustrovala nové vydání Kytice. In: Český rozhlas [online]. Praha: Český rozhlas, 2020, 2020 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vytvarnice-mila-furstova-ilustrovala-nove-vydani-kytice-8702861>

FRAŇKOVÁ. Výtvarnice Míla Fürstová ilustrovala nové vydání Kytice. In: Český rozhlas [online]. Praha: Český rozhlas, 2020, 2020 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vytvarnice-mila-furstova-ilustrovala-nove-vydani-kytice-8702861>

Ham-ham.wz.cz. Martinova webová stránka [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <http://ham-ham.wz.cz/edice/sc1.htm>

HENCOVÁ, Simona. Od Andulky po žízalu. Topzine [online]. Praha: CzechNetMedia s.r.o, 2013 [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://www.topzine.cz/od-andulky-po-zizalu-vyvoj-ceske-poezie-pro-deti-a-mladez-v-ceske-literature>

HERMOCHOVÁ, Tereza. Síla instagramové poezie: Pomáhá, nebo spíš kazí vkus?. Flowee [online]. Praha: Flowee, 2018 [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://www.flowee.cz/ditev-siti/vzdelani/5324-sila-instagramove-poezie-pomaha-nebo-spis-kazi-vkus#>

HOLLIS, Richard. Stručná historie grafického designu. V Praze: Rubato, 2014. Eseje (Rubato). ISBN 978-80-87705-27-8.

HOROVÁ, Anděla, ed. Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0521-8.

Host [online]. Brno: HOST — vydavatelství [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/>

HŮLA. O Zdenku Seydlovi, sběratelství i hudbě s Martinem Hůlou alias Bonusem. In: Czech design [online]. Praha: Czech design [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/o-zdenku-seydlovi-sberatelstvi-i-hudbe-s-martinem-hulou-alias-bonusem>

KOCIÁNOVÁ. O Zdenku Seydlovi, sběratelství i hudbě s Martinem Hůlou alias Bonusem. In: Czech design [online]. Praha: Czech design [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/o-zdenku-seydlovi-sberatelstvi-i-hudbe-s-martinem-hulou-alias-bonusem>

KOLESÁR, Zdeno. Kapitoly z dejín grafického dizajnu. 1. Bratislava: Slovenské centrum dizajnu, 2006. ISBN 8096865854.

KOŠNAROVÁ, PRIBÁŇ a PRIBÁŇOVÁ. Odeon. In: Slovník české literatury [online]. Praha, 2014 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <http://www.slovnikeskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362>

KRÁTKÁ, Eva. Vizuální poezie: pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu. Brno: Host, 2016. ISBN 978-80-7491-501-7.

MANDYS, Pavel. Erben, Karel Jaromír; kol. ilustrátorů Komiksová Kytice. In: ILiteratura.cz [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/38087/erben-karel-jaromir-kol-ilustratoru-komiksova-kytice>

NEZVAL, Vítězslav. Moderní básnické směry. 5. vyd., v ČS 4. Praha: Československý spisovatel, 1979.

PAVLOVSKÝ, STEHLÍKOVÁ. Síla básnického hlasu. In: H7O [online]. Spolek přátel vydávání časopisu Host, 2021 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <http://www.h7o.cz/sila-basnickeho-hlasu/>

PECINA. Book design [online]. Praha [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/>

PIORECKÝ, Karel. Česká počítačově generovaná literatura a otázka autorství literárního textu [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: http://www.wls.sav.sk/wp-content/uploads/WLS3_2017_Pioreck%C3%BD.pdf?fbclid=IwAR0EwSqppN0TFDGBn_PTHssY_wVru6htoMcuHE3ILyKvcb_BndAbsg4Cqm0. Studie. Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR.

PROVAZNÍK, Jaroslav. Současná poezie pro děti – nová zlatá éra?. ILiteratura.cz [online]. Praha: iLiteratura.cz, 2016 [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/30141/soucasna-poezie-pro-deti-nova-zlata-era>

SANDBURG, Carl. Definice poezie. Ilustroval Michael TŘEŠTÍK, přeložil Jiří KOLÁŘ. Ve Zlíně: Archa, 2021. Poezie (Archa). ISBN 978-80—87545-82-9.

SOCHROVÁ, Marie. Český jazyk v kostce: pro střední školy. 2. vyd. Praha: Fragment, 2009. V kostce (Fragment). ISBN isbn978-80-253-0950-6.

TYLOVÁ. Oldřich Hlavsa, osobnost. In: Oldřich Hlavsa [online]. Praha [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <http://www.oldrichhlavsa.cz/cs/osobnost/>

VKOL [online]. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2014 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: https://aleph.vkol.cz/F/L8FDKKFX6I7ADVK116GU27PIT4VQKD4EA1A9S7NASR4FI28H7U-86980?ssl_flag=Y&func=find-c&ccl_term=erben+Kytice&local_base=SVK01&x=0&y=0

Voala [online]. Praha [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.voala.cz/>

ZACPALOVÁ. Fenomenální plakáty i úpravy knih: Zdeněk Ziegler v Síni slávy. In: Czech design [online]. Czech design, 2013 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/fenomenalni-plakaty-i-upravy-knih-zdenek-ziegler-v-sini-slavy>

ZEMANOVÁ. Proč a v čem google poezie nabízí sondu do společnosti. In: Česká televize [online]. Praha, 2020 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://art.ceskatelevize.cz/inside/proc-a-v-cem-google-poezie-nabizi-sondu-do-spolecnosti-KKIXK>

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obr. 1 Stéphane Mallarmé, ukázka tvorby [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://beta.see-this-sound.at/files/784/original/original.jpg>

Obr. 2 Ukázka z knihy Kaligramy [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://publicdomainreview.org/collection/apollinaire-s-calligrammes-1918>

Obr. 3 Ukázka z knihy Kaligramy [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://publicdomainreview.org/collection/apollinaire-s-calligrammes-1918>

Obr. 4 Osvobozená slova [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.ceskaliteratura.cz/translat/futur.htm>

Obr. 5 Osvobozená slova [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.invaluable.com/auction-lot/filippo-tommaso-marinetti-1876-1944-les-mots-en-l-23-c-88e4ded974>

Obr. 6 poèmes Découpages (vystřihovaná básně) Georges Hugnet [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <http://commentveux-tu.eklablog.com/georges-hugnet-a117388208>

Obr. 7 poèmes Découpages (vystřihovaná básně) Georges Hugnet [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.christies.com/en/lot/lot-5949579>

Obr. 8 kniha Pro hlas [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1044262465586060&set=pcb.1044265698919070>

Obr. 9 S lodí jež dováží čaj a kávu, úprava Karel Teige [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2020/06/08/kapitoly-z-kolonialniho-dejepisu-umeni-kapitola-2-konstantin-kolonial-kulik-kofila-a-kristian/>

Obr. 10 Abeceda, úprava Karel Teige [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.antikvari-atkrenek.com/cs/ceske-bibliofilie-avantgarda-obalky-knizni-vazby-knihy-s-podpisy-apod/9756-nezval-teige-abeceda-1926-1926.html>

Obr. 11 báseň Brancusi, Jiří Kolář [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://artzerotrois.files.wordpress.com/2014/10/tumblr_m9lsirpkhilqaruxco1_1280.jpg

Obr. 12 báseň Nálada, Václav Havel [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/185984659588536678/>

Obr. 13 malba 1-3-2, Eduard Ověčáček [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.eduardovcacek.cz/cz/dilo/malba.html>

Obr. 14 Kruhy, Eduard Ověčáček [online]. In: . [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG:JV_36-1-14

Obr. 15, 16 Kytice z roku 1924, ilustrace Václav Souček [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: <https://antikvariat-brno.cz/kniha/erben-karel-jaromir-kytice-1924>

Obr. 17, 18 Kytice z roku 1927, ilustrace Jan Zrzavý [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: <https://stratil.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=425589>

Obr. 19 Zlatý kolovrat, ilustrace Mikoláš Aleš [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/310044755575173225/>

Obr. 20, 21 Komiksová kytice [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://kulturio.cz/recenze-komiksova-kytice/>

Obr. 22, 23 Kytice, ilustrace Míla Fürstová [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.eamesfineart.com/viewing-room/43-mila-furstova-kytice/>

Obr. 24 obálky edice Světová četba [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: <https://aukro.cz/12x-edice-svetova-cetba-6987200462>

Obr. 25 obálky edice Světová četba [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.antikavion.cz/kniha/lide-z-maringotek-pribehy-jedne-noci-eduard-bass-1963-233448#gallery>

Obr. 26, 27 Odeon, ukázka knihy z edice Kolibřík [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/1455523>

Obr. 28 Odeon, obálky edice Skvosty poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: <https://www.knihacek.cz/odeon/osud-skvosty-poezie/>

Obr. 29 Odeon, obálky edice Skvosty poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/fenomenalni-plakaty-i-upravy-knih-zdenek-ziegler-v-sini-slavy>

Obr. 30 Odeon, obálky edice Skvosty poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: <https://www.knihacek.cz/odeon/dobrodruh-skvosty-poezie-1/>

Obr. 31, 32 Odeon, obálky edice poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14].
Dostupné z: https://www.facebook.com/NakladatelstviOdeon/photos/?ref=page_internal

Obr. 33, 34 Grafické řešení knihy z edice Klubu přátel poezie, včetně desky [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://www.oldrichhlavska.cz/cs/osobnost/>

Obr. 35 obálka časopisu Plamen [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://www.oldrichhlavska.cz/cs/osobnost/>

Obr. 36, 37 obálky časopisu Typografia [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://www.oldrichhlavska.cz/cs/osobnost/>

Obr. 38 obálky edice Klíč [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://expo58.blogspot.com/2009/09/knihy-z-edice-otazky-nazory.html>

Obr. 39 obálky edice Otázky a odpovědi [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://expo58.blogspot.com/2009/09/knihy-z-edice-otazky-nazory.html>

Obr. 40 Host, Edice poesie Host [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/31377>

Obr. 41 Host, Edice poesie Host [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/851950>

Obr. 42 Host, Edice poesie Host [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/1320121>

Obr. 43, 44 Host a Druhé město, Čtyři knihy [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/portfolio/ivan-blatny-prvni-ctyri/>

Obr. 45 Fra, řada s prvkem pruhu [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihy.artmap.cz/tahiti-v-hlave---miroslav-olsovsky/https://ct24.ceskatelevize.cz/3323856-nakladatelsky-cin-edice-ceska-poezie-a-ceska-proza-nakladatelstvi-fra>

Obr. 46 Fra, řada s prvkem pruhu [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihy.artmap.cz/tahiti-v-hlave---miroslav-olsovsky/>

Obr. 47, 48 Fra, ukázka aktuální grafiky edičních řad [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.fra.cz/knihy>

Obr. 49 Fra, ukázka aktuální grafiky edičních řad [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/35217>

Obr. 50 nakladatelství Dauphin, sbírky z edice Česká řada [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/1509059>

Obr. 51 nakladatelství Dauphin, sbírky z edice Česká řada [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/977154>

Obr. 52 nakladatelství Dauphin, sbírky z edice Česká řada [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/1366497>

Obr. 53 nakladatelství Dybbuk, ukázka z edice Opium poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.dybbuk.cz/zanr/opium-poezie/>

Obr. 54 nakladatelství Dybbuk, ukázka z edice Opium poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/1509571>

Obr. 55 nakladatelství Dybbuk, ukázka z edice Opium poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.dybbuk.cz/zanr/opium-poezie/>

Obr. 56, 57 nakladatelství Perplex, sbírka Mimoběžky [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://www.perplex.cz/knihy-mimobezky.html>

Obr. 58 nakladatelství Perplex, sbírka Silou psů [online]. In: . [cit. 2022-05-14] Dostupné z: https://www.facebook.com/Nakladatelstv%C3%AD-Perplex-648298332228749/photos/?ref=page_internal

Obr. 59 nakladatelství Perplex, sbírka Sbohem malé nic [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: https://www.facebook.com/Nakladatelstv%C3%AD-Perplex-648298332228749/photos/?ref=page_internal

Obr. 60, 61 Nakladatelství Argo, edice Česká poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: [https://argo.cz/knihy/?filter={%22relations%22:{%22edition%22:\[339\]}}&page=1&posts_per_page=12&order=year-DESC](https://argo.cz/knihy/?filter={%22relations%22:{%22edition%22:[339]}}&page=1&posts_per_page=12&order=year-DESC)

Obr. 62 Nakladatelství Argo, edice Česká poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://knihobot.cz/b/1026930>

Obr. 63 Nejlepší české básně 2014, obálka [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/portfolio/nejlepsi-ceske-basne-2014/>

Obr. 64 Nejlepší české básně 2014, dvoustrana [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/portfolio/nejlepsi-ceske-basne-2014/>

Obr. 65 Nejlepší české básně 2016 [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/portfolio/nejlepsi-ceske-basne-2016/>

Obr. 66 Nejlepší české básně 2018 [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/portfolio/nejlepsi-ceske-basne-2018/>

Obr. 67 kniha Nebe peklo ráj [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <http://www.2gd.cz/cs/2gd-typographic-graficky-design-typografie-uprava-knih/nepera.html>

Obr. 68 Modrá, žlutá a hnědá záložka [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <http://www.2gd.cz/cs/2gd-typographic-graficky-design-typografie-uprava-knih/nepera.htm>

Obr. 69 Jednotlivé očíslovaná sešity [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/product/12-ukolebavek?v=15340>

Obr. 70 Kartonová krabička 12 ukolébavek [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/product/12-ukolebavek?v=15340>

Obr. 71 dvoustrany sešitů [online]. In: . [cit. 2022-05-12]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/product/12-ukolebavek?v=15340>

Obr. 72 Obálka knihy Žvejkačky [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/product/zvejkačky?v=15509>

Obr. 73 Ukázka dvoustrany [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.skibi.cz/detska-kniha-zvejkačky-marka-mikova?>

Obr. 74 poezie na Instagramu [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.arabnews.com/node/1558701/media>

Obr. 75 poezie na Instagramu [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.littleinfinite.com/navigating-through-poetry-as-a-gen-zer-li-voices/>

Obr. 76 Instagramový účet Rupí Kaur [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: https://www.instagram.com/rupikaur_/

Obr. 77 ukázka z knihy Květy slunce, Rupí Kaur [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.zivotmeziradky.cz/5-2019/kvety-slunce>

Obr. 78 náhled na aplikaci Poetizer [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://poetizer.com/poem/3947229>

Obr. 79 kniha Google poezie [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.cnews.cz/google-poezie-psano-naseptavacem-kniha-startovac/>

Obr. 80 ukázka úpravy [online]. In: . [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.backstagebooks.cz/kniha-google-poezie-psano-naseptavacem/>

Obr. 81, 82 ukázka šité varianty 1, archiv autora

Obr. 83, 84 ukázka použití pruhu s edičním logem, archiv autora

Obr. 85, 86 ukázka varianty 2 s gumičkou, archiv autora

Obr. 87, 88 obálky varianty 1, archiv autora

Obr. 89, 90 obálky varianty 2, archiv autora

Obr. 91 ediční logo, archiv autora

Obr. 92 ukázka plakátů, archiv autora

Obr. 93 dvoustrany ze sbírky Plnoprázdnost, varianta 1/varianta 2

Obr. 94 dvoustrany ze sbírky Něco upřímného, varianta 1/varianta 2

Obr. 95 dvoustrany ze sbírky Experiment, varianta 1/varianta 2

Obr. 96 ukázky animací, archiv autora

Obr. 97 QR kódy k animacím